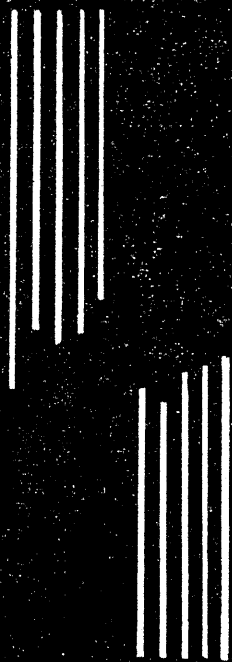

MUU SIKALAHENT

1933

JUULI — AUGUST

7/8

Uudisväljaanded

Mart Saare segakoorid I

Hind 80 senti

Sisuks: Lindude laul
Laitsê hällütamize laul
Ärge naerge neidusida
Miks sa nutad, tammekene?

Mart Saare segakoorid II

Hind 80 senti

Sisuks: Sie om lee'o linnast tuodu
Köver kuuseke
Läksin kõrtsi aega viitma

Pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7

Muusikalehe 1933. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas 2 kr. — s.
Teistele 2 kr. 25 s.
Välismaale 4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Prof. J. Vitols'i 70 a. sünnipäevaks —
Juhan Aavik
Üks elu muusikale — bl.
Möödunud laulupidu — Ed. Visnapuu
Muusika professionina — Vold.
Leemets
Teatrite hooaja alul — R. K-P.
Prof. R. Kajanus † — Ed. V.
Välisajakirjandus laulupeost — H. S.

Meeskooride nurk: Koorijuht Konstantin Türrpu ja lauljad — J. Reinthal; Laulupeoäegne meeskooride pidulik kontsert — H. Malm jne.
Muusika- ja teatriettekandeid: „Otepää all“ laululaval — R. K-P.;
VIII läti laulupidu — B. Lamey jne.
Mitmesugust
Illustratsioonid, naljad

MUUSIKALEHT

PROF. J. VITOLS'I 70. A. SÜNNIPÄEVAKS

JUHAN AAVIK

Möödunud kuu 26. päeval pühitseti Riias läti kaasaegse vanema ja tähtsama helilooja, säälse muusikaelu autoriteetsema juhi, Latvija konservatooriumi rektori professor Jazeps Vitols'i 70. a. sünnipäeva.

Juubilar seisab meie naaberrahva muusikaelus tähtsaimal positsioonil mitte ainult meie liitriigi muusikaülikooli rektorina, vaid kogu nende muusikaelu tunnustatud eestvedajana, olles pääle oma otsekohe ameti veel *Läti Laulupidude Seltsi* ja *Heliloojate Ühingu* esimeheks. Järelikult — nii laiad muusikaringkonnad kui kõrgemad erialalised helikunsti elemendid peavad teda autoriteetseks juhiks, kelle järel käies mõjutavad läti muusikaelu mitmepalgset arengut, tegutsedes hoole ja innuga selle taseme tõstmiseks.

J. Vitols'il on nii mitmeti suhteid olnud ka eesti muusikaga, eesti muusikutega, seepärast *Muusikaleht* ei saa sel puhul piirduda ainult ametliku informatsioonimärkega, vaid pühendab juubilarile need read tõsise sümpaatiatunde ning parimate soovidega.

J. Vitols sündis 26. juulil 1863 Volmaris kooliõpetaja pojana. Tema nooriga möödus Miitavis, kus isa varsti pääle noore Vitols'i sündimist sai reaalkooli õpetaja koha. Avaldades juba noorena muusika vastu huvi ning õppides kohaliste muusikaõpetajate juures viulit, klaverit ja teooriat, astub ta 1880. a. Peterburgi konservatooriumi viuliklassi — varsti aga spetsiaal-teooria klassi, kus õppis harmooniat, kontrapunkti ja fungat prof. Johansen'i juures, vormi ning vaba kompositsiooni alal aga töötas Rimski-Korsakov'i juhatusel, kes

Prof. JAZEPS VITOLS

lühikest aega enne seda uus-vene muusikalise rühma esindajana kutsuti kompositsiooni professoriks. Nii oli Vitols noore Rimski-Korsakov'i esimesi õpilasi ja lõpetajaid. Võib-olla-see rahvuslik kool, mille R.-Korsakov tõi Peterburgi konservatooriumi, mõjutas ka noort Vitols'it rahvuslikku muusikat hindama ja harrastama, mida ta oma pärastises loomingus nii rikkalikult on ilmutanud — muidugi oma kodumaa rahvuse suunas.

Noorel Vitols'il oli õnne: kohe pääle konservatooriumi lõpetamist Korsakov kut-

sus oma õpilase enda juure, viis ta säält konservatooriumi, kus Vitols kohe määrati konservatooriumi teooriaklasside õpetajaks. Muidugi oli selle üllatusliku karjääri rajanemise pääpõhjuseks Vitols'i anne; võib olla, aitas siin aga kaasa ka asjaolu, et tol ajal polnud Venemaal teoreetikuid ja komponiste veel külluses, kuna pärastpoole Korsakov'i kooli tulemuste juures oleks muu- laseel raskem olnud pääseda Venemaa esi- mese ja tähtsama konservatooriumi õppe- jõuks. See õnnelik asjaolu tuli aga kind- lasti kasuks nii noorele Vitols'ile kui ka läti muusikale: tõustes vene tähtsamate muusikute ja heliloojate seltskonda sama- õigusliku ning väärilise liikmena, avanes talle soodne õhkkond ja vaba ruum jõuli- seks lennuks; Beliajev'i kirjustuse kaudu oli tal tee lahti ka oma tööde trükkimiseks ning levitamiseks. Seesugune soodne olukord või- maldas temal enesel jõudsasti areneda ja ka oma kodumaise muusika hääks rohkem korda saata, kui seda oleks võinud teha kitsastes tingimustes. 1901. a. nimetati Viitols professoriks. Alul õpetas ta conserva- tooriumis obligatoorteoreetilisi aineid. Kui aga kompositsiooniklasside kursus reformee- riti ja praktilise komponeerimise klasside asemele loodi n. n. vormiklass (komposit- siooniklassi lõpukursus), siis sai Vitols sinna juhatajaks. See oli vist a. 1910. Nüüd avanes Vitols'ile juba laiem ja huvitavam tööpõld. Alul selle klassi õpilaspere oli õige rohkearvuline; töötati kahes suures rühmas, ja kevadel lõpetasid 20 kasvandiku ümber. Tol ajal õppisid Vitols'i vormi- klassis isikud, kellest mõned omavad praegu ilmakuulsust, nagu Sergei Prokofjev ja kaas- aegne vene sümfonist Mjaskovski. Lätlas- test õppisid tol ajal praegune tähtis arvus- taja ja helilooja Zahlits ja Harry Ore. Eestlastest olid Vitols'i vormiklassi õpilased P. Süda, A. Topman, C. Kreek ja nende ridade kirjutaja. Varem aga õppis Vitols'i juures obligatoorset teooriat ka kadunud Türnpu.

Johannes Kappel'iga oli Vitols ühel ajal konservatooriumi õpilaseks. Nad olevat pi- danud hääd sõprust. Kappel kutsunud teda

kord Tallinnasse eesti laulupeole,*) kus noor Kappel oli laulukooride üldjuhiks. Viitols'i Tallinnas viibimisest kuuldes, palu- nud pääkomitee ta võidulaulu žüriisse, kus tema ka siis ühes Kappel'i ja teistega ot- sustanud eesti kooride au ja kuulsuse saa- tust.**)

Miina Hermann jutustab, et noor Vitols oma õpilasaastail olnud väga agar tege- lane ka tolleaegses *Peterburgi Eesti Hää- tegevus Seltsis*. Eestlased ja lätlased kui rohkem kaasmaalased hoidunud suures lin- nas kokku ning külastanud vastastikku üks- teise piduõhtuid — eriti *Häätegeva Seltsi* omi, kuna läti seltsielu tol ajal Peterburgis olevat seisnud veel algastmel. Kappel olnud koorijuht ja tema kolleeg Vitols esinenud sagedasti peoõhtutel kas osava klaveril saat- jana, või mõnikord isegi klaverisolistina. Ka Dr. Hurda perekonnas viibinud Vitols sa- geli kui hää tuttav, kus siis majaperemehe, J. Bergmann'i (kes oli Hurda juures õpe- taja kandidaadiks) ja teiste seltsis vesteldud ja rahvuslikke mõtteid mõlgutatud. Profes- sor Vitols on mitmete eesti muusikute hää tuttav ja Tallinna konservatooriumi aulige. Ta on ka Tartus *Vanemuise* suveorkestri kontserdil oma helitöid juhatanud. See oli 1916. a., kus Tartusse kogunes palju läti sõjapõgenejaid, nende seas ka mõned muu- sikud, nagu helilooja A. Kalninš, klaveri- kunstnik B. Rogge, J. Zahlits j. t. Ka Artur Kapp käis tol suvel Tartus juhata- mas ning viibis veel säält. Siis pidasime Eesti-Läti „muusikakonverentse“ ja, vaata- mata ilmasõja mõllu lähedusele, veetsime päevi huvitavalt ning lõbusalt.

Vitols oli Peterburgi konservatooriumi professoriks kuni 1917. a., kus enamlaste laine ta säält tõrjus välja, — esialgu küll ajutiselt. Sõideti Peterburgist Riiga läti ooperit tegema. Peterburki oli kogunenud palju läti lauljaid, ning siis otsustati Riias ooper lahti lüüa; ka orkester oli formeeri- tud ühe läti küttide pataljoni juures Th. Reiters'i poolt. Ühel ilusal päeval see entu- siasstlik rühm algas sõitu Riiga kolmes

*) Kolmas üldlaulupidu 1881.

**) Vaata IX üldlaulupeo album.

„tepluškas“ — sildiga: „40 čelovek, 8 lošadei“. Mainitud rongist kujunes Latvija natsionaalooper, mille esimeseks direktoriks oli Vitols. Asjad kujunesid nii, et Peterburki oli võimata minna tagasi. Vitols'i korteri võtsid enamlased ning hävisid sääl muu varandusega ühes ka suured muusikamälestised — pildid, kirjad ja muud reliikviad, millede kadumisest auline professor räägib erilise valu ning kahjatsusega.

Läti riigi asutamisega tehti Vitols'ile ülesandeks luua ja organiseerida Latvija konservatoorium. Selle ülesande ta täitis hiilgavalt, ning juhib juba ligemale 15 aastat seda tähtsat muusikakultuuri taimelava, kus on avastatud ja arendatud palju noori häid talente. Selle aja jooksul tekkis Lätis uus muusikaline põlv, kes kiirendab noore riigi ja elava rahva muusikakultuurilist progressi. Kuigi nooruse juures sagedasti võtavad maad teissugused arusaamised, voolud

ja maitsed, läti muusikaline noorpõlv siiski oskab ning suudab hinnata oma kasvataja suurt põhjapanevat tähtsust läti muusikaelus, ning täiel määral nad tunnustavad Vitols'i neo-klassikal baseeruvat rahvuslikku suunda tema mitmekülgses muusikategevuses.

Latvija ajakirjandus avaldas juubilari sünnipäeva puhul palju kirjutisi; läti muusikaleht ilmus Vitols'i erinumbrina, milles pääle lülaste ka teistest rahvustest autorid esitavad kirjutisi, millede vaadeldakse juubilari tegevust nendepoolsest küljest. Muuseas leidub sääl pikem huvitav artikkel A. Glasunov'ilt, kes oma kolleegist ja sõbrast räägib erilise rahuliku helluse ja soojusega.

Südamlikumaid, parimaid soove me naaberrahva suurele muusikule läkitame ka meie.

ÜKS ELU MUUSIKALE

Läti muusika vanameister professor Jazeps Vitols 26. juulil värskuses ja jõus saavutas piibliea. Kogu rahvas pani oma õnnesoovid kõigekülgsest austatud kunstniku ja inimese jalge ette. Ka cesti muusikasõpradel on au ja rõõm saata tervitusi ning õnnesoove naaberrahva meistrile tema suveresidentsi, meie piiril asuvasse Gaujene'sse. On ju mitmekülgsed prof. Vitols'i isiklikud suhted eesti muusikaeluga, kelle esindajate külge teda seob sõprus, alates Peterburgi aastatest. Paljud eesti helikunstnikud tänavad teda kui õpetajat.

Jazeps Vitols on suureks ja helendavaks näiteks sellest, kuidas võrsub ehtne kunst rahvas, rahvuslikkuses ja selle juures siiski tõuseb üldinimliku, rahvusest üle seisva pinnani. Rahva hinge muusikaliseks avaldajaks on rahvalaul. Ja just läti rahvalaul kergib esile Vitols'i töödes kui tähtis ja originaalne stiilielement. Pole ka ime, on ju Vitols rahva tõeline poeg. Süündinud Volmaris õpetaja pojana, käib ta koolis

Miitavis ja juba sääl paneb end maksma muusikaautoriteedina. 1886. lõpetab ta Peterburgi konservatooriumi kuldmedaliga ja kohe selle järele valitakse sama asutise õppejõuks. Sääl ta siis tegutseb aastaid Rimski-Korsakov'i, Cui', Borodin'i, Glasunov'i jt. kõrval Peterburgi muusikaelus on ta markantsemaid kujusid. Tema kriitikad esitavad väikseid loova kunstimõistmise meisterteoseid. Sääljuures ta pühendab enda jõudu ka oma rahvusele, juhatades läti koori. Samuti loob ta kõrge väärtusega muusikalisi teoseid ja tema nimi komponistina kõlab üle kogu Euroopa. 1918. jõuab Vitols vanale kodumaale ning saab siin läti muusikaelus suureks algatajaks ja organiseerijaks. Tema juhtimisel tõusevad konservatoorium ja rahvusooper; kohuse-truult juhib ta tänaseni kõrgemat muusikalist haridusepaika, konservatooriumi. Juba varakult Peterburgis Vitols koos Andrejs Jurjans'iga pühendas end läti muusika arendamisele. Nüüd ta seda ehitab edasi ja

seisab eesotsas laulupidudel, mis kõlavad vabas Lätis. Hindamata teeneid omab ta läti kultuuris, eriti pedagoogina, kuna on kasvanud üles kaks muusikageneratsiooni tema kunstiliselt valjul, ideaalsel juhtimisel.

Pääle ooperi ja oratooriumi on Vitols käsitanud kõiki muusikalisi kompositsiooni alaseid. Sümfooniad, kammermuusika, vokaal- ja instrumentaal-muusika kujundavad tal kaaluka oopuse. Tema stiil on rikas leidlikkusest ja meeolust, enam lüüriline kui dramaatiline, seejuures mõõdetud kunstilise tahtejõu kõrgeima masstabiga. Ilusai-

mad on ta kooriteosed, eriti aga töö *Valguseloss*, tänapäeva läti populaarseim koorilaul. Kontserdikavade püsivamate palade hulka kuulub tema *Dramaatiline uvertiir*. Väga peen on fantaasia läti rahvalaulude üle viulile ja orkestrile. Siis olgu veel nimetatud muusika muistendile *Spriditis*, samuti keelpilli kvartetid oma vaimukustega.

Rikkaks osutub lõikus 70 aasta elust, mis on pühendatud muusikale, ja veel tohime oodata edaspidiseid kinke Jazeps Vitols'i õnnelikult muusalt. *bl.*

MÖÖDUNUD LAULUPIDU

ED. VISNAPUU

Kümnnes üldlaulupidu, mis oma mõõtudele osutus ulatuslikumaks teistest seni peetuist, näitas ka korraldustes ja ettevalmistustes suuremaid kogemusi ning põhjalikumat tööd.

Eeskava tehniline täitmine küllaldase selgusega laskis paista süvendatud tegevust kooride eelharjutustes, millega tehti algust juba mitu aastat enne juubelipidu. Lähem instrueerimine kohtadel kestis läinud sügisest kuni viimaste nädalateni enne ülesastumist. Vist kõik osavõtjad jagavad arvamist, et kümnenda üldlaulupeo ettekanded viidi tegelaskonna poolt läbi hääde võimistega.

Oleks poolik jääda mõtte juure, et tehtud eeltööd oma tähenduse lõpetasid laululaval. Õieti terve korraldus kannab vilja märksa avaramalt ja kõik saavutatud püüandatakse kasutamiseks igal järgneval uuel võimalusel. Laulupeol saavutatud oskuslik ning tundealaline väljenduslik tasapind jäävad püsima edaspidisegi harrastuse juures. Nõnda siis laulupidu, mis annab sündmusena otsekoheseid elamusi, harib rõõpselt oma ettevalmistuse käiguga muusikakultuurilist pinda laias ning sügavalt haaravas ulatuses. Olgu samas tähendatud, et nimetatud tulemusi võib anda ainult ühest jõu-

listest keskkohast juhitud korraldav liikumine.

Laulupeo kava sisulise ning tehnilise külje juures on vaieldud alati ja seda tehakse ka nüüd. Nii enne kui pärast esinemist tõsteti häält selle üle, et osa kavast oma valiku poolest ei vasta ühel või teisel põhjusel massilise esinemise loomule ja suutmise piiridele.

Nagu nägime-kuulsime, jõuti tehnilisest küljest laululaval üle suure võiduga. Ei puudunud koguni teoste ilmestamise nõtkus ja varjundite üksikasjalisem käsitlemine. Muidugi tuleb kohe asetada küsimus, kas kõige selle saavutamine ei nõuduud ehk paiguti ülemäärast pingutust, mis teisipidi võib kahandada ilmutatud tagajärgede tähtsust? Ja tõesti — nii mõneski suhtes oli lauljaskonna tegevust raskendatud õige kaugele küündivate ülesannetega. Küllap aga tuleb see kasuks asjale, kui suudetakse tabada parajat mõõtu. Kahtlemata edaspidi sellele parajusele püütaksegi jälle enam läheneda.

Tehnilise külje kõrval käib vaidlus ka laulude sisulise ilme ümber. Tehakse etteheiteid selle voolu esindajatele, kes end on vabastanud varemini valitsenud (ja praegugi valitseva) maitse teenimisest ja asu-

Rongikäik; keskel: lauljad asuvad laululavale

nud teostama uusi ülesandeid. Ma mõtlen siin just eesti rahvusliku muusika sihtide rajamist ning vastava suuna süvendatud kujundamist.

Kui meie tahame hinnata koorilaulude repertuaari ja tulla välja arvustamistega, siis kõigepäält peame mõistetes tegema

selge vahe — kas kõneall olev teos osutub vastuvõtmatuks oma tehnilise raskuse või sisulise ilme poolest. Töö, mis keskmise suutmisega koorile käib ülejõu, tuleb vaatlemisele kui kõrgemate nõudmiste kohane pala; siin sisu määrab väärtuse, mitte aga temale läheneja oskuslik tase. Häid koori-

laule mõõdetakse nende seesmise ilme ja tungi järgi, tehniline raskus määrab vaid kuuluvuse teatavale harrastajate ringile.

Kui mõnesse laulu satutakse suhtuma vastakalt, siis sagedasti selle põhjuseks osutub võimete küündimatus. Aga samuti küllalt juhtub, et sisuline külg ei lase hindajal minna kaasa teose maitsmise sihis. Nüüd kergib esile uus teravuste silmapilk: kus peitub siis tõde? Maitse kui isikliku elamuste mõõdu üle ei vaielda, ometi nende elamuste väärtus pole mitte võrdne. Arenemine peenendatud tundeliikumise poole jääb ikka sihiks, kuhu minna. Samuti peame otsima suunda, mis meid viib mööda loomuliku kujunemise teed. Seda rajavat tööd suure enesesalgamisega teevad paljud meie heliloojad, vaatamata mitmepoolselegi vähehindavale ja vähemõistvale suhtumisele. Siin peab leidma rohkem maad edulisele kaalutud mõtlemisele.

On sagedasti kuulda hääli, mis hellitavad „armsaks saanud“ kooritoodangut. Ei tohi unustada, et vaimse elu ülesanded seisavad uues ning pidevas kujundamises. Õieti rõhutame nimetatud vajadust enda juures just sel põhjusel, et meil tuleb vabaneda veel paljustestki ebatundmistest terve ning rahvuslikult ehtsa muusikalise maitsmise mõttes.

Laulupeo kava, mille täitmisel on tegemist masside esinemisega, peab ilmutama väga ettevaatlikku valikut kahest küljest: tööd tehnilistes nõudmistes olgu mõõdukad ja omagu sisulist kandvust ning puhtust.

Kui käesoleval korral nägime raskustest üleolekut ettekannete juures, siis ometi edaspidi tuleb minna välja tagasihoidlikumate soovidega mõneski suhtes. Nüüdseid pingutusi ei tohi uuesti esitada lauljaskonnale, sest tööõõmuta võib distsipliingi sattuda ohtu.

Meil kindlasti on vaja värskendada ja tuulata rahvalikku lauluvara. Selle pinna harimiseks laulupeod pakuvad soodsaid võimalusi. Niisugusel teel tabame kaht sihti: anname laiale publikule uut materjali ja tõrjume välja soovimatu üsna rahulikult ning loomulikult viisil. Edasi laulu-

peod võidaksid hulkade keskel enam siduvat poolehoidu.

Ei tarvitse sugugi mõelda, et künnenda üldlaulupeo kava koostamisel muusikalisest seisukohast oleks aetud asju halvasti. Ei, seda taheti teha isegi liiga hästi. Palju pole aga kunagi parasjagu. Just see liiga anti ülearu. Samuti leidis hääd ning mõõdukat materjali nii uuemast kui vanemast toodangust. Siinjuures märkigem ühtlasi, et värskem toodang paiguti üsna laia publiku juures esikoha võitis „armsaks saanud“ asjade kõrval.

Kui unustame suure vaeva, mis tuli lauljaskonnal näha terve kava omandamisel ja vaatlеме ettekande tagajärgi, siis peame laulupeo väljendusliku külje tunnistama õnnestunuks üle ootuste. Seda omapuhku võimaldas hää ning otstarbekohane korraldus eeltööde läbiviimisel. Kui uuel üleriiklikul laulupeol võime tulla välja samasuguse innuka tahtmisega nii juhtivate jõudude kui laia tegelaskonna poolt ning selle püüdmise rakendamise veel vastutulelikuma kava täitmise, siis võime julgesti minna lauluga vastu suurtele rahva sisemise jõu avaldustele.

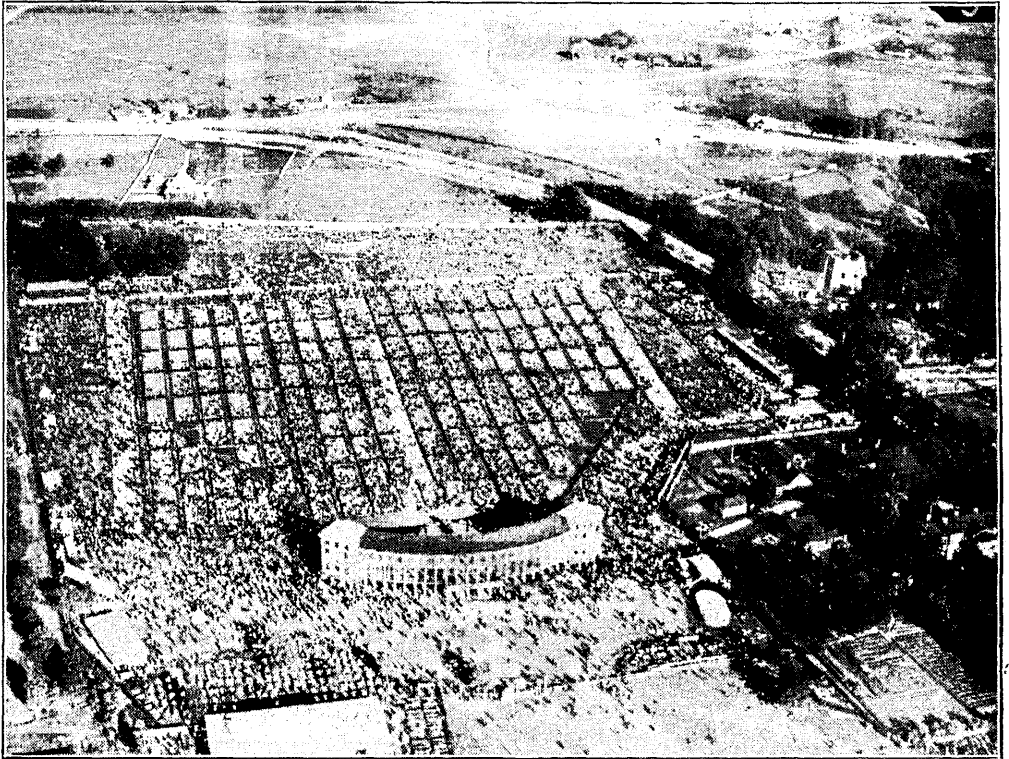
Pillikooride organiseerimise alal on tehtud viimasel ajal nähtavalt agarat tööd. Juubelipeoks koostati terve kava eesti autorite teostest ja lühikese ettevalmistusega jõuti võrdlemisi õige hääde tulemusteni. Peab ütleva, et meie pillikoorid juba suudavad pakkuda laitmatut mängu ning seda üsna nõudliku palade valiku juures. Sisulisest küljest antud repertuaar veel ei pretendeeri täielisemas ulatuses eriliselt kujukale kohale, kuid siin on juba pandud alus edaspidisele jõudsamale arenemisele selle ala käsitamises. Kuna mängijad oma suutmistega on näidanud tõsiseid tagajärgi, siis tõuseb enam huvi ka heliloojate seas vastava toodangu soetamise suhtes. Sektsiooni hoogsa tegevuse jätkamise puhul kõveneb ning kasvab jõudsasti pillikooride organisatsioon ja tõmbab kaasa neidki, kes praeguse laulupeo ajal ei suutnud ega soovinud tegutseda ühes.

Tänuväärt ülesande võttis endale Lauljate Liit muusikapidustuste korraldamisega.

See oli kultuuriliselt kaalukas samm, mis väärrib erilist allakriipsutamist nimetatud organisatsiooni kasuks. Sellega on tegelikult rajatud ideeline alus edaspidistele eesti muusika propageerimise võimalustele hulgalise sise- ning välispubliku kogumiste puhul. Terve rida ettekandeid oli päämiselt nõeldud vastutasuks laulupeo tegelastele.

Jaani Oratooriumikoor tõi pidustuste kavas kaks kantaati nooremalt autoritelt: R. Heinmetsa *Tõotatud maa* ja Joh. Hiob'i *Jesaia kuulutamise*.

Estonia andis kaks ooperit — kavatsused küll käisid kolme kohta. A. Vedro' *Kaupo*, mis seisis sama hooaja repertuaaris, ei tekitanud vaieldusi. Järgmisest kahest ühe

Vaade linnulennult Lauluväljale ja selle ümbrusele

Estonia Muusika Osakonna segakoor kandis ette kaks suuremat vokaalteost orkestriga. Nendest C. Kreegi requiem meie noodikirjanduses võtab väga silmapaistva koha. Siin kasutatakse rahvalaadilist motiivistikku ning antakse sellele vastav harmooniline kõlapind. Töö oma üldiselt ehituselt on ümar ja suudab äratada pinevat huvi õige laialdastes ringides. Kaaluvaid väärtusi esitab A. Kapi oratoorium *Hiob*; nagu eelminegi on ta praegu meil ainukeseks teoseks vastavas vormis.

valimisel aga E. Aava *Vikerlased* ja A. Lemba' *Kalmuneiu* sattusid võistlema. Põhjusi leiti sisulisi ning tehnilisi. *Kalmuneiu*, mis tuli siiski ettekandele, meie vastava toodangu seas on küll kõige vähem ooperlik. Etnograafilises mõttes sääl antakse rohkesti rahvaviise — nende hulgas ka arvatavaid. Harmonisatsioon aga sagedasti tõrgub kuulumast stiilsele sobimusele. Pakutud rahvuslikkusel puudub veenvus. Mis aga juhtus üsna ootamatult? Nimekam saksa muusikaajakiri *Die Musik* toob ära

artikli, kus *Kalmuneit* rahvuslikust seisukohast nimetatakse väga tähtsaks tüübilise eesti muusika näiteks ja selle autorit eesti rahvusliku muusika ustavamaks juhiks (Sachwalter). Aga seda „tüübilisemat näidet“ siiski pigistavad slaavi ja saksa mõjud! Teises lühemas kirjutises sama autor libiseb üle meie laulupeost ja muusikapidustustest ning leiab jälle koha peatumiseks A. Lembal kui „rahvuslikul, selgrooga komponistil“. Oma ilmetusega teda irriteerivad A. Kapp ja E. Aav. Meie muusika ilme ning praeguse liikumise kohta autoril puudub ülevaade. Kuidagi armu on leidnud J. Aavik oma rapsodia kaudu. Kirjutise lõpus pakutakse end eesti muusika eestkostjaks, mida meie, kahjuks, ei saa aktsepteerida selle imeliku hindamise pärast. Olgu see juhtum ka üheks „näiteks“ kriitika kummaliste teede kohta.

Pidustuste kavas anti *Akadeemilise Heli-kunstnike Seltsi* poolt kammermuusikaõhtu ja *Estonia* täiendatud orkestrilt sümfoniakontsert autorite juhatusel. Solistide kontserdil, kus samuti pidid tulema ettekandeid eesti helitööd, mindi mööda sellest põhimõttelisest otsusest ja pakuti seejuures võrdlemisi juhuslikku valikut.

Suurema kavaga esinesid meeskoorid (üksikult ja üheskoos), andes huvitava õhtu pidustuste seerias. Väljaspool pidustuste programmi astusid üles veel norra naisüliõpilaste koor ja Tallinna Meestelaulu Seltsi koor.

Hästi läbiviidud üld- ning erikoorida

ettekandeid täiendasid laulupeol oma esinemistega soome Liidukoor, läti üliõpilaste ühendkoor ja eespool nimetatud norra naisüliõpilased, tuues kaasa meeldivat vaheldust ning elevust. Sõbraliku külastamisega väliskoorid on teeninud meie kõikide südamlikumata tänu.

Laulupeo paremaks kordaminekuks tegi Lauljate Liit kulutusi laululava täiendamiseks ning välja korraldamiseks, mis osutus igati vajaliseks. Kajaseina väljaehitamise eetikanded võitsid väga palju. Üldse Lauluvälja sinna kuuluva lavaga võib pidada meie võimaluste juures eeskujuliseks.

Kõige muu kõrval korraldati Tallinnas ka näitus, mis pakkus ülevaadet meie laulupidudest, muusikast ja üldisest kultuurielust teataval ajajärgul. Kuigi niisugune ettevõtte paratamatult tarvitab kulusid, siis teiselt poolt tema väärtused omavad tähtsat vaimlist kaalu.

Nagu igas asjas, nii ka juubelilaulupeo ja muusikapidustuste juures leitakse mõnesuguseid puudusi. Nende avastamine ei pea aga kujunema teravate etteheidete tegemiseks, vaid kogemuste täiendamiseks edaspidiste toimingute puhul. On ju igaüks püüdnud talitada oma parema tahtmise järgi. Üldise kokkuvõttega võime tunnistada, et meie tegude tulemused väärivad otsekohest hindavalt kõlavat otsust. Ja see kajastubki niisugusena lähemast kui kaugemast ümbrusest: eesti muusika avaldab siduvust ning äratab tähelepanu sõnade parramas mõttes.

MUUSIKA PROFESSIOONINA

VOLD. LEEMETS

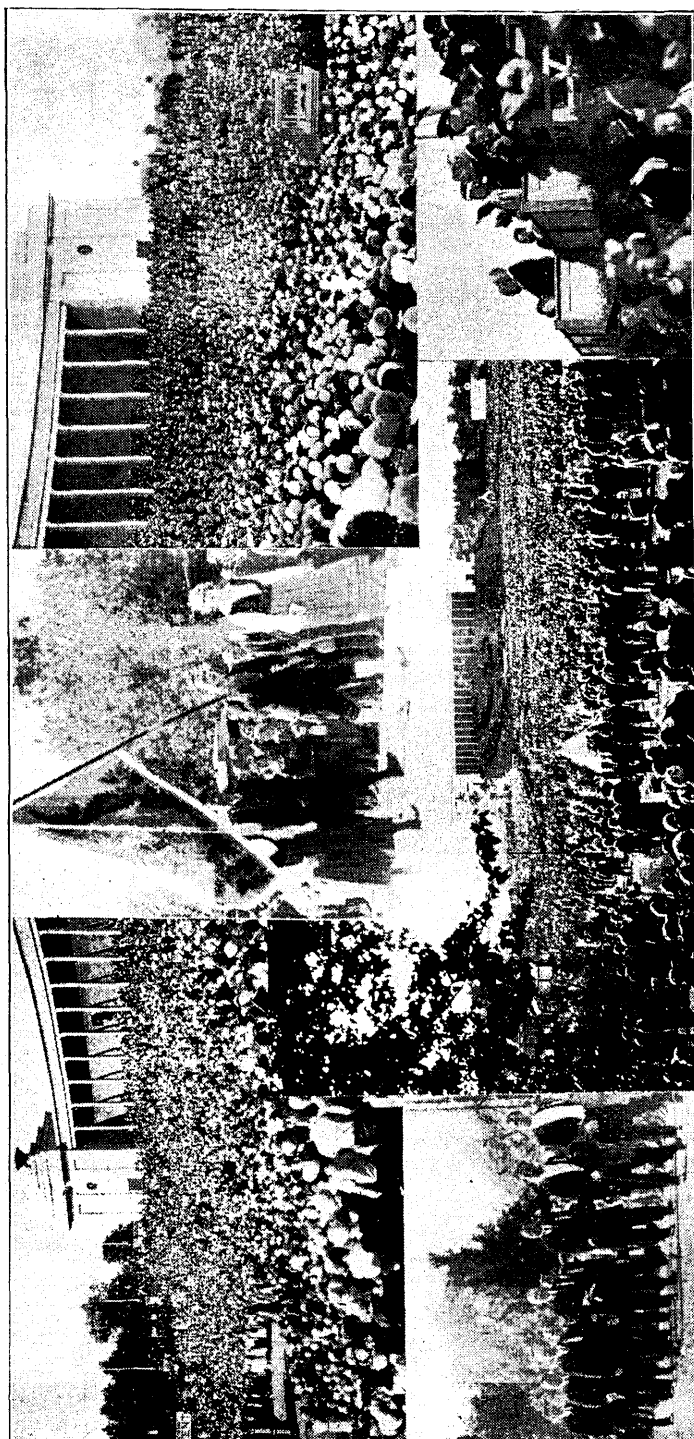
Kõik tuli meie ootamata — omariiklus, omakultuur, omakunst. Ootamatult saabunud omariiklus nõudis sisu, seda pidid andma omavaimuse juhid.

Moment oli üllatuslik, kriitiline. Saatus määras meile osa, millest me küll unistasime, kuid mille teostumist ei osanud kujutella reaalseks. Ajaloo kapriis võimaldas meile iseseisvat eksisteerimist ning kogu rahvas eksalteeritult tõttas seda kasutama.

Ei põrgatud tagasi ühegi ohvri eest, et aga pälvida seda suurt preemiat, millest oli unistatud sajandeid.

See teostus. Müüt sai tõsiasjaks. Meid võeti päevakorda.

Siis hakkasime palavikuliselt end korraldama, määrama vajalikke töomehi, — hoolitsema, et viimaste puudumist tulevikuski ei tarvitseks karta. Uskudes, et väikerahva jõud seisab tema kultuurilises kõr-

Ülal: vaateid lauluvale — keskel Laujate Liidu lipp rongikäigu alguses; all vasakul: Laujate Liidu juhatuse liikmeid ja üldjuhte rongikäigus; all keskel: vaade Lautuväljale; all paremal: Riigivanem ja Läti president rongikäigu moodustumist jälgimas

guses, asusime õhinal looma kõikvõimalikke instituute — tehti sunduslikuks algharidus, igasse alevikku tekkisid keskkoolid, sigis kutse- ja kunstikoole, iga vähegi suurem linn sai muusikakooli.

Nüüd lõpuks on selgunud, et oleme toimunud ülemäära laiaulatuslikult. Nüüd, kus täie teravusega ilmneb haritlaste ja spetsialistide üleproduktsooin, hakatakse tagant järele tegema koondamisi, kooskõlastama ideaale tegelikkusega, otsima õiget määra ja tõelist kandepinda. **Koondamine** — see on tänapäeva iseloomulikumaid nähteid.

Kui üleproduktsooini tundub kõikidel vaimlistel aladel, siis esmajoones küll kunstide alal. On ju kunst inimsoole alles teisejärguliseks vajaduseks, ta paratamatult peab kapituleeruma enam „maiset“ elukutsete ees. Majanduslik surutus eelkõike tabab kunsti ja kunstnikke. Surmahirmus ka suurimas kitsikuses leitakse raha arstile; vangla vältimiseks tuuakse kas või viimane vara advokaadile. Kunst aga võib oodata. Tema võib kõnesse tulla vaid siis, kui muud elunõuded on rahuldatud, — enne ihu, siis alles hing. Enne söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, naine, lapsed, truid sõbrad ja hea ülemus, alles siis kunst ja kõik see, mis vaimule tarvis läheb.

Majanduslik kriis ja sellest tekkivad koondamised ning tööpuudus eriti halvavalt tabavad muusika-ala, kus produktsooini arvilise kasvuga seltsib veel produktsooini tarvitamise vähenemine, õigemini öelda, tarvitamise kuju teissugustamine. Viimased aastad endaga on toonud mehhaanilise muusika tarvitusele võtmist; elavat muusikalist tööpõudu asendab nüüd masin. Käsitöö asemel vabriku saadused, hobuse asemel auto, teatri asemel kino, helikunsti asemel plaat.

Tõsi, see puudutab ainult muusikute üht osa, neid kes teotsevad ettekande alal. Kuid ei tohi unustada, et see osa arviliselt on kõige suurem ja et ettekande alaga teisedki helikunsti alad seisavad kaudselt seoses.

Kui vaadelda, millised äraelamise või-

malused õieti avanevad meie Maarjamaal muusikainimestele, siis ei näe siin just lohutavat pilti. Kedagi süüdistamata peab konstateerima kurba tõsiasi, et ainult kutselise muusikuna (muude sissetulekute) elada-olla võimaldub vaid üksikutel vähestel. Ning seda hoolimata isegi kultuurkapitalist, mille kulul sageli on lubatud sündsusetut nalja ja millele otsitakse vaid puudusi.

Kui leidub maid, kus, näiteks, loovkunstiga ennast ei elatata, siis selleks maaks esimeses joones osutuks küll meie ahtakene kodumaa enda kitsaste oludega. Ajalehtedes vilksatavad mõnikord teated: see või teine komponist kusagil Berliinis või Pariisis oma uusima „šlaageriga“ olevat teeninud miljoneid! Kuid kas oleksid mõeldavad sellised miljonärid meil! Suurlinnades juba palja õnnestunud lööklaulu kirjastamisega võib teha äri, meil aga peab tõsiselt kartma, kas kirjastamine ka kulusid tasub, miljonilistest autorihonoraridest ja kirjastaja vaheltkasust hoopiski kõnelemata.

Kui aga nii on isegi löökpaladega, millele levik igal juhtumil osutub maksimaalseks, siis mida oodata veel tõsisemate palade kirjastamisest!

Viimasel ajal loovmuusikute majanduslikes huvides töötab autorikaitse. Kuid vaevalt seegi suudab — paremagi korralduse juures — anda nimetamisväärsid tulemusi, pääleegi kus üldsus asjasse suhtub eitavalt. Õieti ollakse sunnitud suhtuma eitavalt, kuna kultuuriliste ettevõtete tegutsemine juba niigi on seotud — sageli riskantseteks osutuvate — kuludega: lõbususemaks, (kunst olevat lõbu, seda peab maksustama nagu muudki ülearust uhkust! Palvekirjade ja tempelmarkide kaudu mõnel juhtumil õnnestub vabaneda sellest kümnisest. Registreerimatutel rühmitustel — koosnegu see kas või töötutest, nälgivatetest kunstnikest — pole aga üldse välja-vaateid lõbususemaksust pääsemiseks) . . ., kõrged ruumide üürid, reklaamikulud ja tosin teisi väljaminekuid. Pole siis imestada, kui veelgi uute maksude li-

Ülal paremal: meeskoorid laululaval; all vasakul: pillikoorid laululaval; tagapõhi-
vaateid Lauluväljale

sandamine viib kabuhirmu vastavaid korraldajaid ringkondi.

Siiski autoritasusse suhtumine, kuigi kaldub eitavusele, ei tohiks olla, ega ole ka vist põhimõtteliselt eitav. Vahest annab ennast autoritasugi kuidagi reguleerida, seda enam, et tasunormid ei ole kuigi suured.

Pöördudes tagasi loovmuusikute aineli-
sele küsimusele, laseme kõneleda arvudel. Suurema orkestritöö, sümfoonia loomiseks kulub paar aastat. Oletame, et kultuurkapital selle omandab, makstes mõnisada krooni. Oletame, et autoritasustki ei keelduta ja see annaks oma poolt mõnedkümned kroonid. Aasta sissetulek loominguks kui professionist seega oleks 300 krooni! Arusaadavalt ei piisa sellest äraelamiseks, ning helilooja paratamatult peab omama mingit muud — kindlama sissetulekuga — ala.

Selleks sageli on olnud muusika-
pedagoogiline ala. Kuid seegi ala ei või hoobelda suurte võimalustega: muusikaõpetus keskkoolides juba on viidud minimumini ning eri õppeasutisedki ei või oodata uusi avarusi.

Samuti enam auasjaks kui elukutseks peab lugema tegutsemist koori-

juhina, sest ainult vähesed organisatsioonid suudavad väärikalt tasustada koorijuhte.

Muusikat kui professioni senini meil võimaldas päämiselt ettekande ala. Jättes siinkohal kõrvale lauljaid, kes pea eranditult rakendunud teatritöösse, ja organiste, kelle tegevus käib kirikueluga seotud rada, jääb vaatlusele elukutselise tegevuse arvukam kandja — orkestrantidepere.

Elukutseliste orkestrantidekihi tekkimist käesoleva sajandi algul mõjutas asjaolu, et asjaarmastuslikud üritused olid sattunud ummikusse ega suutnud enam rahuldada järjest kasvavaid nõudeid. Muusika tarvitamine oli jõudnud staadiumini, kus ainult vilunud spetsialist suutis eduga täita vastavaid ülesandeid. Oli tarvis pisutki pidada sammu kultuurilise maailma orkestrimuusikaga nii teatris — mis tollal kujunes kutseliseks — kui kinodes, kohvikutes ja muudes muusikat vajavates ettevõtetes.

Vene suure revolutsiooni paigu professionaalne muusika võtab juba nüüvõrd avarad piirid, et tuntakse tarvidust kutseühingu järgi. Asutataksegi Tallinnas ülevenemaalise kutseühingu osakond (Ревельское Отделение Всероссийского Союза Оркест-

paarob või lühendatult POBCO), kes töötab välja kindlad palga alammiäärad ja kategooriad töö kvaliteedi seisukohalt — alates sümfooniaga ja ooperiga ning lõpetades tantsumuusikaga. Organisatsioon alul töötab ametiühistuste keskliidu (teatavasti kommunistlikku maiku kandva) juures, hiljem, omariikluse tekkimisel, lööb sellest lahku ja tegutseb iseseisva ametiühinguna *Eesti Orkestrantide Ühisuse* nime all. Veelgi hiljem muudab ta enda nime, ajakohastab põhikirja ja püsib tänini *Eesti Muusikute Ühingu* näl. Kõrvuti päälinnaga tekiavad vastavad kutseühingud teisteski suuremates kodalinnades — Tartus, Narvas ja Pärnus.

Kui elukutselise orkestrandi mõistet võtta esijoones kvaliteedi küsimusena, siis arusaadavalt meie esimesed professionaalid ei võinud esitada kes teab kui suuri pretensioone. Kuna tollal muusikalise hariduse saamine oli seotud tunduvalte raskustega, valitses tööeliste st spetsialistidest suurgi puudus. Elukutseliseks sai tavaliselt eilne diletant; see oli paljalt aukõrgendus, ega vihanud veel elukutselisele kui spetsialismile. Alles enda edaspidise tegevusega vastündinud professionaal võis uut tiitlit õigustada, seepärast saab igapäevaseks nähteks, et elukutseline orkestrant on ühtlasi ka edasiõppija. Seega meie esimest professionaali võiks iseloomustada kui professionaali-diletanti, s. o. kui isikut, kellele muusika on elukutseseks, kuid kunstilised võimed osutuvad alles diletantlikult puudulikeks.

Tänapäeval vastavate spetsialistide hulk on kasvanud mitmekordseks, samal ajal nõudmise nende järgi vähenedäs. Kui hiljuti veel suur osa orkestrante leidis teenistust kinodes (päälinna ühes suuremas kinos töötas isegi sümfooniaorkester), siis nüüd on neid säält tõrjunud välja helifilm. Kitsamateks muutuvad teenistuse võimalused üha lokaalideski, kus üldise majandusliku surutise juures ei suudeta enam pidada ülal orkestreid. See kõik on ennenägematul määral tõstnud orkestrantide keskel valitsevat tööpuudust, soodustades ühtlasi veel töötasu kohutavat langust. Vähempakkumise süsteemi ei jäta muidugi kasutamata vastavad

ettevõtjad, töötarvitajad, ning orkestrandi töötasu võib langeda hädaabi palga tasemeni.

Kuid mitte üksinda mehaaniline muusika ja majanduslik kriis pole tegur, mis raskendab elukutseliste instrumentalistide olukorda: sinna seltsib ka asjaarmastajate võistlus. Kuna kunstis on raske kutseõiguse printsiibi makspanek, nagu see läbi viidud näit. arstide, advokaatide, õpetajate, juksurite ja paljude teiste juures, siis ei saa hoida ära asjaarmastajate tasulisi esinemisi. Nurgaadvokaatide ja soolapuhujate tegevust takistavad vastavad säädused, kunstivaevajad võivad aga tegutseda vabalt. Muusikat tarvitajad ettevõtted sageli eelistavad asjaarmastajaid viimaste odava hinna tõttu kunstilise taseme kahjuks. Elukutselistel jääb valida — kas laskuda diletantide tasunormideni (mis muidugi ei võimalda ära elamist!) või jääda professionaalsust väärivate tariifide juure... ja olla tööta.

Kõik ülaltoodu kokkuvõetuna on viinud olukorra nii kaugele, et muusika elukutsena muutub juba küsitavaks. Kui orkestrimuusika tekkimispäevil puudust tunti kvalifitseeritud tööjõududest ja lepiti elukutseliste-diletantidega, siis nüüd seisame diametraalselt erineva nähte ees: kvalifitseeritud tööjõudu on üle külluses ja neid ei vajata. Vastandina elukutselisele võhiklusele on nüüd välja kujunemas asjaarmastuslik spetsialism. Inimesed, kes on andunud kunstile, seda võtnud oma alaks ja omandanud vastava oskuse, ei suuda — kuigi neil õnnestuks leida mõni tulutoovam amet, millega teenida ülalpidamist — pöörata selga oma lemmikalale. Kui professionaalina tegutsemine on muutunud võimatuks, siis lepitakse amatööri seisukohaga. Kunst on kui markoos — kes kord temaga harjub, ei saa enam loobuda.

Kes teab, ehk peituvad selles ebaloomulikus olukorras oma positiivsedki küljed. Vahest annab diletantlik spetsialism seda, mida ei ole annud profession-diletantism ja profession-spetsialismki — kindla-joonelist kunstipoliitikat, avaramat töökava ja värsket indu, — palju värsket indu ja otslevat kunstimeelt.

TEATRITTE HOOAJA ALUL

R. K-P.

Teatritel algab nüüd varsti uue hooaja töö. Juba on käimaski proovid ja korraldused nooremais teatreis. Nimelt *Töölis-teatris* ja *Draamastuudios* tehakse etendus-tega algust kohe septembri esimesil päevil, võimalik, et veel varemgi. *Estonias* jääb hooaja avamine päeva kümme hiljemaks, kuna kevadel hooaeg laulupeo tõttu pikenes.

Me elame üle praegu väga erakordseid aegu. Meeled on inimestel pinevil, rahulolematu mineviku vastu kisub tahteid tulevile tulevikule parandamise hääks. Mõtteid ja soove ning arvamisi ja arusamisi on väga mitmesuguseid. Poliitika riigi asjus, vaimu-elu sobiva ideoloogia ja mentaliteedi leidmiseks, mõrane ja kidur ning logisev majandus parema süsteemi ehitamiseks ning väärtuste produtseerimiseks mõtlevad endid ümber. Inimestel hakkab selguma, et kõik see, mis on mõeldud isiklikes huvides ning lastud paista üldsuse huvidena, ei tule isegi isiklikuks püsivaks kasuks, kui pole toimitud kõige muu kõrval ikkagi päämiselt üldsuse kandmise seisukohalt.

Meie viimaste kuude põnevused ongi saanud nagu suure puhastustule alguseks. Vaadake, isegi riigivalitsus tõttab kiirelt uute, põõret märkivate säadustega (maavalitsuste kaotamine, riigikogu valimissäaduse uuendamine isikute valimise põhimõtetel jne.), milleks varem küll valimiste eel kihutusekõnedes lubadusi anti, aga teostamisele hiljem ei mõeldud.

Ka vaimlises loomingus hakkab ikka enam maad võtma väärtuse kvaliteedi nõue endise vaimuka polemiseeriva ja materdava särtsumise asemele. Samuti kujuneb selgeks kõigil, et vaimukultuuri ei saa harastada ega teha ka esinduslikus ametlikus õigeksvõtus ega mingisuguses kroonulises loius üleolevuses, nagu on võtnud selle omaks mõnedki asutused, kus mõeldakse rohkem tiitlile, staazile jne. kui tõelisele loovale eruditsioonile.

□

Läinud hooaeg selgitas jällegi väga palju ka meie teatrite värskendavuse vajadust; selleta pole mõtet nende tööle.

On märgatav tõsiasi, et meie suuremad teatrid enam kaugeltki ei kõnni jooksva ja kääriiva elu eesotsas, nagu oleks väga loomulik just teatritele, mille tegevust, mentaliteeti kõige rohkem teistest kunstidest jälgitakse rahva poolt. Teater lonkab järele. Vaimsete juhtide puudumisel nad kipuvad kujunema mingisuguseiks mängumajadeks, kus tehakse üht ja teist kätte juhtuvat ja nii, nagu on harjutud tegema. Üldine vaimuse tahe, tänu minevikult saadud näitlejate väikesele vaimlisele arenemisele, on neis nõrk, iseteadvus aga mänguliste kordaminekute ja kauase töö pärast sageli nii suur, et käiakse siis nii püstipäi, et vihm sajab ninasõõrmeisse, nagu tähendas provintsi näitleja Teetsov riigiteatri näitlejaist (kahe aasta eest teatrikongressil). Tähendab, ollakse suured ka teatrielu kultuurprobleemi käsitamisel ja määramisel — suuremad neis kombineeringuis, kui on hää teatri mentaliteedi ümbersünnile. Raskeks ja koormavaks muutuvad nad, sest mõjuvõimult on nad üheskoos nagu suured kivid, kuid kivid ka sääil, kus süda peaks tuksuma uue elu uutele võitudele ja kus silm peaks aimama uut väärtust. Kivil ei ole ei südant ega silmi selliseks ärevaks vaimliseks selgelt-nägemiseks.

Vanad pered istuvad koos laureaatide pretensioonidega, nagu õigustatud pensioonärid ja tahavad, et neid imetletaks ja kummardataks nüüdki nende saavutuste eest, mis neil olnud varem. Nii kõige vanemad. Kõbukesed daamid püüavad olla noored, kuid mis läbi, see läbi. Nooreks ei saa keegi end teha. Nii on juba kord määratud inimeste juures, ja nii on ka teatriga, kui sinna ei astu juure uusi inimesi.

Nii on lood inimeste hingelaadidega ja parimategi annete energia tagavaradega, et nad vananevad ja kuluvad.

Meie poolriiklikel teatril, *Estonial* ja *Vanemuisel* on juba küljes vananemise ja

kulumise märgid. *Estonia* süsteem ja pere hoidmine kannavad seda edasi aastast aastasse. *Vanemuine* samuti oma muistse laulseltsi-juhatuse süsteemiga peab seesugust taset, et ärksamad vaimuinimeste ringid avalikult mitmel korral on pidanud konstateerima ta vaimutuse pinda, millel ei või öitseda värsket elu.

Mõistetav, et tegu ega ka publik nii ei võta hoogsamat vedu.

Huviga võime märkida, et estoonlaste pere läinud hooajal ise juba selgemini hakkas nägema oma kardinaalset puudust — ajast ning kultuuriliseest erksusest mahajäämist.

Käärimised kasvasid hoogsalt, kuid aktsioon killunes mitmesse suunda ja tasatargu kulissidetaguseisse toiminguisse (näitlejaile ju on hädad kulissidetagused kogemused). Näod pidasid ka vaimse murrangu suunalist ilmet, kuid murti kõrvale vaid direktor, kes sääl senist suunda ise pidas kõige vähem, küll aga olenes see allesjäänud vaimlisest juhtest-lavastajaist ja dramaturgist ning kogu sellest mentaliteedist, mis ta kord sinna kutsus ja mis nüüd edasi alles jäi.

Meil on varem sageli parteipoliitikale antud süüks, et ta valitsusi vahetades on jätnud alles endised inimesed ja vahetanud vaid toole. *Estoniast* lahkus küll üks, kes tegi seda, mis teised hääks arvasid. See üks on nüüd ära, aga teised mõtlevad endiselt edasi. Rahu on nagu majas, kuid kas nüüd hakatakse teisiti arvama, tundma ja tegema? Seda imet oleks vaja, kuid kas vana anum täitub iseenesest uue viinaga — imed ju ei sünni tänapäeval.

Kuid soovime nendele seda.

Ooperiküsimus kõikus tõsiselt, sest antud kujul oma mentaliteedilt ja loominguiliselt konstruktsioonilt suuresti ta on vananenud meie aja inimese ees. Uus inimene vajab värskest. Vaideldagu ooperi suurte kunstiliste väärtuste üle kuidas tahes, eitamata selle muusikalist monumentaliteeti ja terviku nägemise-kuulmise sünteesi mõtet printsipiis ei tule meele kellelgi, kuid meie ellusuhtumised, dünaamika- ja rütmimeel ei talu seda praeguse harrastamise astmes.

Kindlasti on ka *Estonia* selle üle hakanud mõtlema.

Kui *Estonia* selts uue hooaja eelarve asjus kevadel pidas kaks pääkoosolekut, siis juhiti sääl tähelepanu sellele, et ooperitehes peaks kasutama uueaegsemat, tänapäeva loomingu. *Estonia* juhatus seletas, et nende orkester oleval selleks väike ja puuduvat uued vajalised pillid uute värvide andmiseks; aga Wagneri jaoks ta pole väike, kuna Wagner seisab repertuaaris. Kui teater elab tänapäeval, siis ta peab muretsema ka vajalisi

Tüüpe rahvarilideist; rongikäigu algus Lauja

instrumente. Muidu ta ei oma eluõigust tänapäevalt poolehoiu nõudmiseks. Katsugu mõni selgeks teha näiteks salongtantsu hiimuliste, et nad käigu mõnes lokaalis rheinländerit tantsimas kandle saatel, kui nad tahavad foksi mingisuguste Murphy Band'ide saatel! Ei saa. Hingeline ümberkorraldumine on loonud uue salongi, hingeline ümberkorraldumine nõuab ka teatrit midagi muud, kui oli varem.

Esialgu jäi *Estonias* ooperiga kõik endist viisi...

Teine küsimus, lava värskendamine noorte jõududega, on suuremaile teatreile

ikka kuidagi pinnaks silmas. *Estonia* eriti on mõistnud end hoida tummana ja kurdina selles küsimuses. Olid juba ülepääsmatud hädad, kui läinud aastal kutsuti mõned juhtivad näitlejad teistest teatritest. Me nägime, et teisi teatreid ei takistanud see töös — teised usuvad ja leiavad uusi inimesi. *Estonia* hoidis kaua näo, et kui nende inimesed kaovad, siis poleks nagu rahval pakkuda enam ühtki järeltulijat. Halb eneste ülehindamine ja piinlik attestatsioon kasvavate inimeste kohta.

Teatril ei oleks vaja pidada seesugust

te Liidu lipuga eesotsas läbibstab auvärava

meeleolu. Meil on palju noori inimesi, keda teised teatrid on pannud mängima. Katsutagu nendele anda võimalusi esinemiseks üksikuis osades. Lastagu sageli mängida utel jõududel.

Estonia looks ja tooks tagasi sellega enesele kontakti uute põlvvedega ja ta saaks kohaks, millesse suhtutaks armastusega. Armastuse ja soojuse unes töös leiaksid nüüd selles teatris ka need, kes sääl praegu elavad kibestuse vilus.

Meie teatril on väga ekslikuks võtteks suhtumine noortesse inimestesse nende leidmisel. Küll neid lastakse deklameerida ja arvestatakse isiklike tutvustega. Lavastajad liialt kipuvad neid tegema sellisteks, misugusteks nad neid peavad, ega lase kujuneda ja näidata andeid mitmekesisemalt. Näitlejad ise alul ei tunne oma õiget värvi, ei tunne ka lavastaja. Lavastaja eksimine on aga halvem, sest temast oleneb näitleja.

Noorte jõudude kasvatamiseks ripub nüüd resolutsioonides teatritevaheline teatrikool. Ärgu see jäägu sõnadeks, vaid saagu teoks. Usun, et enne peavad mõjuvõimsamaid meli asuma tööle ainuüksi teatri mõtte eest ja teatri tuleviku kasuks.

Tahaks uskuda, et ajad on meil selleks praegu nii rasked ja pingul küllalt, et teatris tööd tahetaks teha kõige paremate püüetega meie lavakunsti eduks ja rahva südameile kõnelemiseks.

Selleks noorusele palju jõudu ja vanemale põlvele tahet noorenemiseks.

PROF. R. KAJANUS †

6. juulil suri Helsingis säälne linnaorkestri dirigent prof. Robert Kajanus 76 aasta vanaduses. Kadunu kuulus soome väljapaistvamate muusikute hulka ning oli võitnud suure populaarsuse pääle kodumaa ka mujalilmas. Tema päämine tähtsus seisis orkestrijuhi tegevuses, kellena ta Soomes on teeninud sügavat lugupidamist oma algatustega ja järjekindlalt ning viljakalt arendava tööga.

Robert Kajanus sündis 2. detsembril

1856. a. Helsingis. Kodumaal ta omandas muusikalist haridust teorias R. Faltin'ilt ja viiulimängus G. Niemann'ilt; õppis Leipzigin 1877—79 Richter'i, Reinecke', Jadasohn'i ja Šradiack'i juures ning täiendas 1879—80 Pariisis (Svendsen'i õpilasena) ja hiljem Dresdenis.

Juba 1878. aastal Robert Kajanus astus Soomes üles juhatajana; 1882. a. aga asutati Helsingis *Orkestriühing* ning ta algas järjekindlalt dirigenditegevust. 1895. a.

muudeti eelmainitud organisatsioon ümber *Filharmoniaühinguks* ja 1914. aastal ku-

Prof. ROBERT KAJANUS

jundati olevatel alustel välja *Helsingi Linna-orkester*. Kui mullu pühitseti Helsingis 50-aastast orkestrijuubelit, Robert Kajanus sei-

sis pidustuste keskel kui alatine auväärne kaasa töötaja organisatsioonina, dirigendina ja ka omaaegse orkestrikooli õppejõuna. Pedagoogiliselt R. Kajanus on enda energiat rakendanud samuti Helsingi ülikooli juures, kuhu ta valiti ametisse 1897. aastal.

Päälle silmapaistva tegevuse orkestrijuhina (ja kooridirigendina) Robert Kajanus võtab veel tähtsa koha kui soome rahvuslikku voolu esindav helilooja. Temalt on ilmunud rida suuremaid ning väiksemaid helitöid: *Kullervo surm* ja *Aino* (kooriga) orkestrile, 2 soome rapsoodiat, orkestrisüüti *Suvmälestused*, sümfooni, kantaadid, *Overtura sinfonica*, väiksemad orkestripalad, *Sõjamarss* meeskoorile, soolo- ning koorilaulud jne.

Meile on Robert Kajanus isiklikult tuntud nende külastuste kaudu, milliseid ta sooritas Eestisse kontsertide juhutamise otstarbel; samuti omame soome muusikaga sidemeid ka tema loomingu kaudu.

Suureandelise ja tegusa soome muusiku Robert Kajanus'e surma puhul kanname hõimuvendade-õdedega ühist sügavat leina.

Ed. V.

VÄLISMAA AJAKIRJANDUS X LAULUPEOST

Juubelilaulupidu soome ajakirjanduses.

Soome ajakirjandus on alati elava huviga jälginud meie laulupidusid. Lauljate Liidule on saanud suur pakk väljalõikeid mitmesugustest Soome lehtedest, mis kirjeldavad juubelilaulupeo käiku.

Uusi Suomi (26. juunil) toob esiküljel kahe suure pildiga ja rasvaste päälkirjadega pika ning üksikasjalise kirjelduse. Alapäälkirjaks on „Eesti koorilauludes tundub juba omapärast laadi“ ja sisus on muuseas lausutud, et „Tallinna Lauluväli ja laululava on looduslikult nii hääs paigas, et paremaid ei võiks soovida. Need on otse eeskujulikud.“ Niisama mahutav kirjutis on *Ilta-Sanomates* (26. VI), kus muuseas seisab: „Üldiselt peab tunnustama, et eestlased laulavad hästi. Neil on hääd häälematerjali ja nähtavasti õiget ja vahendit laulurõõmu, mis annab lauludele lendu.“

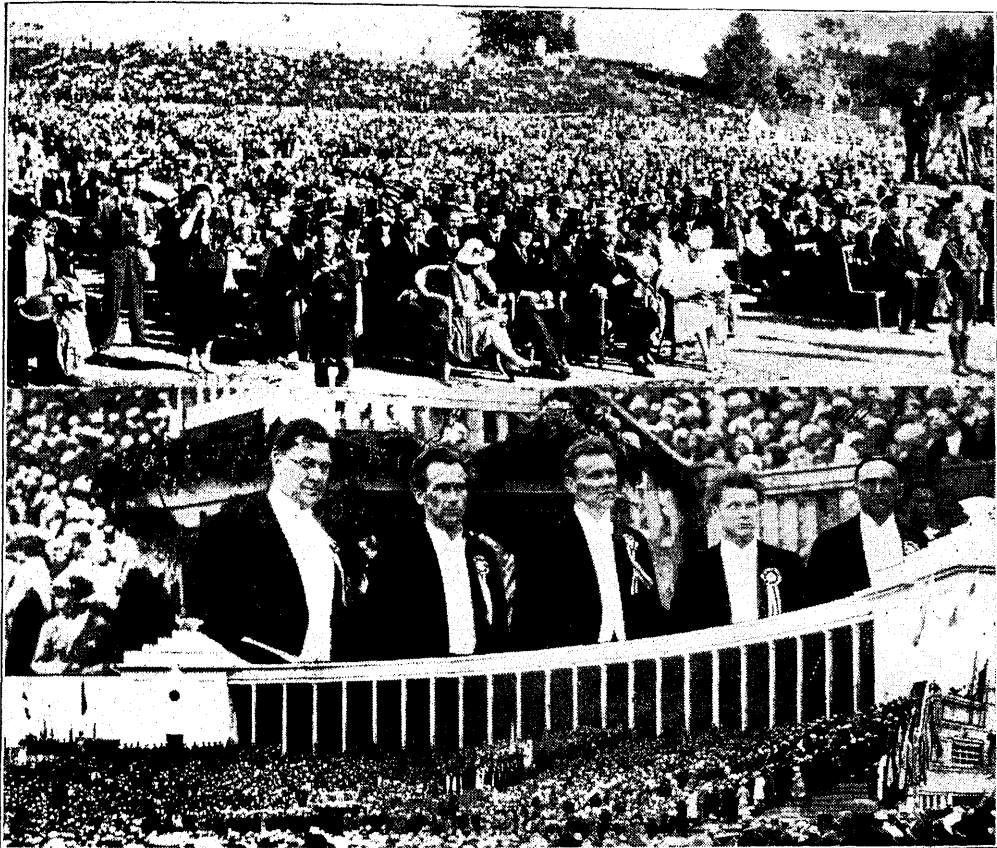
Suom. Sosialidemokr. (26. VI) on paigutanud viie pildiga suure artikli päälkirja all „Eesti rahvas veetis jaanipäeva oma suurpeol“. Väike tsitaat: „Oli rõõm näha, kui hästi 17.000-päaline koor täitis oma ülesande. Rütim oli puhas ja taktist ei langetud välja.“ — Siis: „Eesti Lauljate Liidule tuleb anda täielik tunnustus nende suurte pidustuste korraldamise ja selle vastutulelikkuse eest, mida ta näitas üles välismaa ajakirjanikele.“

Helsingin Sanomat avaldavad iga päeva kohta eraldi üksikasjalise piltidega kirjutise. Rootsikeelne *Hufvudstadsbladet* toob 26. VI. laulupeo kirjelduse ja 27. VI. kaks suurt pilti seletustega. Samuti kirjeldavad laulupeo käiku *Suomenmaa* 27. VI. ja *Aika* samast kuupäevast ning Tampere ilmuv *Yhteishyvä* (30. VI). Viimane on oma pikemale artiklile alapäälkirjaks pannud: „Soomlastel palju õppida.“

Eesti 10. üldlaulupeo järelkaja čehhoslovakkia ajakirjanduses.

Teatavasti olid čehhoslovakkia ajakirjanikud ilmunud Tallinna laulupeole suuremal arvul — 12 tähtsamate lehtede toimetajat ja kirjasaatjat — külastades samal puhul Riia, Kaunast ja Helsingit. Esmakordselt kirjutavad nüüd niipalju čehhosl. lehed neist linnadest ja eriti Tallinnast. Nii leia-

zeni's võrdleb Kveetoslav Hrivna pikemas kirjas Riia ja Tallinna laulupidusid, nende kavasisid ja korraldust ja leiab, et eesti pidu oli võimsam, oli grandioosne, muuseas oma 2000 pillipuhujaga. Hra Hrivna lõpetab oma kirja sõnadega: „Läti ja eesti laulupeod näitasid kui eluline osa on nende rahvaste juures laulul ja muusikal. Meie kehalise kultuuri, spordi ja olümpiaadi sajan-

Ülal: vaade publikule — ees aukülalised; keskel: laulupeo üldjuhid; all: vaade laululavale

me meile kättesattunud lehtedest *Lidove Listy's* Fr. Dvornik'i kirjad kolmes numbris, *České Slovo's* hra Klima' illustreeritud artikli, milles avaldab muuseas kahetsust. et Tallinna laulupeost ei võtnud osa ka mõni čehhosl. koor. A. Pimper'i kiri *Narodni Listy's* on kiidulaul „Eestile ja tema rahvale“, milles pole unustatud ka Eesti ja Čehhoslovakkia vahel hää eduga sobitatud kaubanduslikud suhted. *Národní Osvobo-*

dil olid väiksed Balti riigid kosutuseks hingele; nende laulupeod tungivad läbi hulka südame ja tõstavad neid kõrgete kultuuriliste ideaalide poole.“

Pääle selle on avaldanud čehhi lehtedest pikemaid kirjutisi: *Ostravsky Denik*, *Vidensky Denik* ja *Narodni Stred*, Slovakkia lehtedest *Slovensky Vecernik* ja *Slovenska Politika*.

Mitmed čehhi lehtede kirjutised ilmusid

ühel ajal ka teiste maade ajakirjanduses, näit. R u m e e n i a *Indreptarea's*, L õ u n a - S l a a v i a s (*Novosti*, *Hrvatska Straza*, *Jutarnji List*, *Obzor* ja *Jugoslovenski Dnevnik*, Poolas: (artikkel *Baltzpiva*) Poznani lehes *Oredownik Wielkopolski*, *Dziennik Pomorski* ja isegi *Dziennik Kowienski*, *Gdynia Opole*; Lodzi, Vilno Varsavi, Krakovi ja teistes lehtedes. Ülevaatlukumaid artikleid on avaldanud meie publikule juba tuntud Poola-Eesti ajakirjanik Norbert Zaba.

Juubelilaulupidu norra ja rootsi lehtedes.

Kahjuks juubelilaulupeole Norrast ja Rootsist ajakirjanikke ei olnud tulnud, mispärast ka nende maade lehtedes on vähe kirjeldusi laulupeo käigust.

Suurimas norra lehes *Aftenposten* (5. juulil s. a.) kirjeldab Mabel Poulsen esimesel küljel vaimustavail sõnul norra nais-üliõpilaste seltsi laulukoori elamusi ja muljeid laulupeolt, nimetades seda aega muinasjutuliseks ja unustamatuks. Eriti sügavat mõju on avaldanud neile värvikül- lane hiigla rongikäik, kus neil olevat tulnud 20.000 laulja seas kõrvulukustava aplausi, lilled ja vaimustatud „hurra, Norra Norra,“ hüüete saatel 2 klm. ära käia.

Boräsi linnas ilmuvas *Boräs Tidning's* (nr. 149, 1. juulil s. a.) jutustab muusika-direktor V. E. Lundquist esimesel küljel pikalt ja laialt oma muljeist ning tähelepanekuist, lausudes muuseas: „Eesti üld-laulupidu avaldas igale väliskülalisele kõige sügavat mõju. Kui kunagi võiks mõnda rahvast laulurahvaks nimetada, siis võiks juttu olla ainult eestlastest.“ Lõpetades

säeb dir. Lundquist meie laulupidu rootsi laulutegelastele eeskujuks, kelle kõige suu-remal laulupeol on esinenud ainult 6.000 osavõtjat.

Mõlemad artiklid on varustatud pilti-dega laulupeolt. H. S.

□

Rootsi Kooriliidu häälekandjas „*Vår Sång*“ (Meie Laul) nr. 6 algas ilmumist pikem kirjeldus meie üldlaulupeost ajakirja päätoimetaja ja Rootsi Kooriliidu abiesi-mehe Sven Appelquist'i sulest päälkirjaga „Mõned mälestused ja muljed suurepära-sest Tallinna laulupeost.“ Kirjutise esime-ses osas autor toob üldiseid teateid meie muusika ja eriti koorilaulu kohta nende materjalide ja informatsioonide järgi, mis ta saanud kaasa Tallinnast laulupidu kü-lastades. Erilist tähelepanu pühendab autor meie Lauljate Liidule, nimetades seda ide-aalseks ülemaailseks laulu ja muusika kes-koondiseks, soovides, et rootsi koorid jõuak-sid kord sama kaugele oma organiseerimi-ses. Laulupeo kohta märgib autor sisseju-hatuses: „Et meid ootab suur elamus, see oli meile, rootslastele selge juba teele asu-des. Kuid et selle idapoole reisu muljed ja elamused tulevad nii mõjuvad, sellest ei oleks me võinud undki näha.“ Järgmistes numbrites autor lubab käsitada meie laulu ja muusikapidustusi lähemalt.

Laulupeost toovad lähemaid kirjeldusi pea kõik suuremad Riia ajalehed. Kuna käesoleva numbril ilmumiseni meile ei olnud saadetud veel väljalõikeid Läti lehtedest, siis loodame lähemalt meie lõunanaabri muljeid meie laulupeost tuua järgmises numbris.

MEESKOORIDE NURK

KOORIJUHT KONSTANTIN TÜRNPÜ JA LAULJAD

Koorijuhina-kunstnikuna leidis kadu-nud Konstantin Törnpu juba oma elupäe-vil üldist, isegi kodumaa kitsastest piiri-dest kaugemale ulatuvat tunnustust. Tema suhteid lauljatega iseloomustavad kõige paremini mitmesugused avaldused lauljas-konna poolt nii tema eluajal kui ka ma-tuste puhul ja viimaks veel tema hauale püstitatud mälestusemärgi kaudu.

Nii on laiemalt küll teada, et kadunud Törnpu juhatavates koorides pälvis laul-jaskonna suurt poolehoidu ja lugupidamist; vähem tuntakse neid asjaolusid, mis löid nii kindlad sidemed Törnpu kui koorijuhi ja lauljate vahel. Seda küsimust valgus-tada oleks huvitav ka seepärast, et Törnpu

kohta oli levinud kaunis järsu iseloomuga mehe kuulsus. See iseenesest vastaski tööle, sest kadunu oli inimene, kes kelleltki ei otsinud poolehoidu meeldida tahtmisega ja kunagi ei pidanud vett suus, kui ta tundis olevat tarviliku oma arvamist aval-dada.

Siinjuures peab rõhutama tõsiasi, et Törnpu tugevaim külg oli just mees-kooridega töötamine; meestega käitus ta ka mehelikult eeldusel, et need asja en-nast kõrvalistest pisinähetest kõrge-maks peavad ja sääli ei hakanud ta vahest tarvilikuks saanud mõrudaid pille suhkur-dama, vaid jagas neid nii, nagu nad just kutsuti esile käesoleval silmapilgul.

Kes oli lauljaist mees, see sai aru, et ta koorijuhhi terava märkuse kas tõesti oli teeninud, või et vana Tüürpu igatahes toimis hääs usus ja parima tahtmise juures; see neelas siis antud „pillid“ alla ja „läks päevakorras edasi“, s. o. unustas öeldu ning jäi koorile ustavaks nagu ennegi. Oli aga mõni mees naiselikult pirtsakas, ei suutnud öeldut seedida ja tegi sellest tülüküsimuse — harva tuli ette ka sääraseid —, see võis ju koorist lahkuda, kellel temast kahju!

Üle neljakümne aasta koore juhtides oli Tüürpu enesele töötanud välja kindla meetodi ja süsteemi, mis võimaldasid tal saavutada võrdlemisi mõõduka jõukulutusega suurepäraseid tulemusi; kõige selle juures kooritöö kunagi ei muutunud lauljatele igavaks ega koormavaks, sest tuupimist Tüürpu' juures ei juhtunud.

Sügisel, uue lauluaasta alates oli temal alati kava terve hooaja kohta juba valmis mõeldud ja õpetamisele kuuluvad laulud enesel täiesti läbitöötatud. Niisugust ajaraiskamist Tüürpu ei lubanud, et hooaja jooksul katsutakse üht ja teist laulu, viidetakse nendega mõned öhtud ja jäetakse siis kõrvale. Uute laulude õpetamisel tarvitas ta meetodit, mille järele lauljad pidid olema teadlikud, mida nad laulavad ja miks üht laulu tuleb kanda ette just nõnda, nagu tema seda õpetas, aga mitte teisiti. Selleks seletas ta lauljatele kõigepäält laulu teksti, s. o., mis luuletaja on tahtnud laulu sõnadega öelda; selle järele jutustas

ta, kuidas helilooja enda poolt on laulu sõnu tõlgendanud ning lõpuks — kuidas tema, koorijuht, soovib väljendada luuletaja ja helilooja taht. Sellise süstemaatilise tegevuse juures olid lauluharjutused huvitavad ja kaasakiskuvad, ning ettetulevaist laulutehnilisist raskusist saadi üle nagu mängides.

Tüürpu pidas alati silmas, et oma koorides tal oli tegemist vabatahtlike asjaarmastajatega. Sellel teadmisel ta hoidis lauljaid vaevamast liig koormava kooritööga ja pidurdas ka koori liiga sagedaid esinemisi. Koorist osavõtt oli lauljatele huviküllane meelelahutus ja esteetiline nauting, mitte aga mõnesugune sedaliiki töö, mida tehakse nagu sundimise varal. Kuna vana Tüürpu ühelt poolt ei liialdanud koorile antava töökoorma suhtes, nõudis ta teiselt poolt kindlalt, et lauljad oleksid asja juures täie andumuse ja korrapärasusega.

Koorielus tarvilise distsipliini pidamise hoidis vana meister oma käes, ilma et ta selleks oleks vajanud kellegi kõrvalabi. Kõikumata nõudmiseks jäi, et iga laulja pidi harjutustel käima korralikult ja oma osa oskama (tema tundis isiklikult iga üksiku laulja võimeid ning oskust). Kes selles suhtes ei rahuldanud tema nõudeid, tagandati pikema jututa koori esinemiselt. Meelestub, kuidas ta ühe laulja, kes korralikult polnud käinud harjutustel, ühele väliskontserdile sõidul veel vaksalist tagasi saatis.

Vaade lauluväljale

Olles julge enesele, sisendas Türnpu seda julgust ka koorile. Juhtus kontserdi ettekannete puhul mõni viperus — ja kus ning millal ei võiks seda juhtuda — jäi tema vääramatult külmavereliseks, viis kindlal käel laulu lõpule; kontserdi järele oli ta aga igal juhul ühte viisi häätujuline ja olnud viperuste puhul trööstis vaid lauljaid: „Noh, ega koor pole leierkast.“

Kindlakäeline koorijuht ja vali distsipliini nõudja muutus päälle harjutuste ja esinemiste jälle lauljale sõbralikuks seltsimeheks, kes jäi edasi viibima nende hulka, neid seejuures ergutades ning vaimustades laulmisele ja seltskondlikule üttehoiule. Ja sellistel eraviisilistel koostumistel alles lauldi nii mõnedki laulud põhjalikult pähe, nii et nendest on küündinud 10—15 aastaks.

Kui otsekohele ja vähepainduval inimesel võis Türnpu olla küll kokkupõrkeid, ei tekkinud aga kunagi kooris intriige. Mis tal oli kellelegi öelda, seda ta ütles — võta siis hääks, või pane pahaks —, kuid polnud tarvis kunagi hakata murdma pääd,

Laulupeoagne meeskooride pidulik kontsert Estonias (23. VI 1933).

Ühel koosolekul Eesti Lauljate Liidus deklareerisid meeskooride sektsiooni esin-dajad, et koostatud laulupeo kava meeskooride osa meid, s. o. meeskoore, ei rahulda. Öeldi, et selle kava juures võib arvestada passiivset vastupanu. Läbirääkimiste järele muudeti kava ja sellesse võeti *Oma saar, Kuldrannake, Sind surmani, Mull' lapsepõlves rääkis, Munamäel, ja Pilvedele*. Hiljem, minnes mööda sektsioonist, lisati nendele rahvapärasteks muutunud rahvapeo lauludele juure uusi, nagu *Me rannikmaale ja Ainult päälle varju*. Sunniti päälle ka Saare *Hommikulaul*. Unustati, et laulumees pole palgatud muusik, vaid asjaarmastaja, kes laulab seda, mis temale meeldib. Ja kui ta, austades distsipliini, siiski sunnitult laule kuidagi õppis, siis lauldi neid soojuseta ja hingeta. *Hommikulaulu* eelharjutusist võttis osa väga väike protsent lauljaskonnast; laululavale suures enamuses üldse ei mindud. See olgu õpetuseks neile, kes ei taha rahvale pakkuda seeditavat toitu. Tuleb arvestada seda, et laulupidu on rahvapidu, kus peab tabama massipsühholoogiat ja -maitset.

Meeskooride sektsioon on sellele arusaamisele juba ammu tulnud. Mehed on siin kogu jõuga avaldanud vastavaid seisukohti. Mehed ei suutnud ka sellega leppida, et Türnpu' hausasamba hääks kogutud

mida ta öelduga õieti mõtles, kas polnud tema sõnade taha peidetud mõni teine mõte.

Temale olid kõik lauljad ühesugused ja üheväärsed; ta ei lubanud ühtede eelistamist teiste kõrval. Kord soovis keegi ettevõtja, et koor laulaks mõned palad gram-mofoniplaatidele. Mõnesugustel kaalutlustel aga leidis see mees, et terve koor selleks otstarbeks oli liiga suur ja tegi seepärast ettepaneku: plaatidel laulgu väiksem arv paremaid lauljaid. „Meil halvemaid lauljaid polegi — kõik on hääd lauljad!“ ütles Türnpu ja lükkas ettepaneku tagasi.

Temal oli lauljatega üldisel käitumisel üks koor, kõik ühesugused lauljad, kõik seisid ühise idee teenistuses.

Sellise käitumisega sulatas Türnpu koori ühiseks tervikuks, kus valitses ühistunne ja polnud maad lahkkelidel. Selkombel kõitis ta lauljaid enesega ja hoidis alatiselt värskena nende töönnu.

J. Reinthal.

kapital määrati teisteks otstarveteks. Mehed panid teiskordselt raha kokku ja haugasamm on nüüd olemas. Täitku siis Türnpu' kapital temale määratud osa, kuid kapitali põhikiri tuleb muuta ja sellega osta vaid igal aastal parimaks tunnustatud meeskoori laul.

Et aga meeskoorid ei suuda ära oodata seda aega, kus ükskord tõsiselt nendele hakatakse mõtlema, selleks on tulnud ideele — korraldada igal aastal ülemaaline meeskooride kontsert, mille tulu läheb nootide kirjastamiseks sektsiooni valikult.

Esimene niisugune kontsert toimus laulupeo ajal. Ja need, kes sellest võtsid osa kas siis kuulajana või kaasalauljana, tunnistavad ettevõtte kordaminekut. Iga üksik koor püüdis ja pakkus tõesti oma kõige paremat. Provintsikoorid, kes seni ei julenud Tallinnas esineda, näitasid kõrget laulukultuuri. Kas Tartu Meestelaulu Selts ei või uhke olla sellele, et kuulajaskond sümpatiseeris kõige rohkem temale. Ja kurja teeks see, kes leiaks siin midagi laita. Ning Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor. Punga juhatamises tundus Türnpu' kooli (Pung on endine Tall. M. S. kauaaegne kooriliige). J. Simm tuli jällegi võitjaks, näidates, et ta oskab tabada meeste hinge; tema loodud ja esmakordselt ettekantud *Mulgimaaga* lõikasid viljandlased loorberid! Et ka Võru vaikusel võib kosta mühav torm, seda tõendas Võru Meestelaulu Selts. Ja prof. Topman imponeeris kuula-

jaile tuttava lauluga *Isamaa ihu hoieldes*. Siin ja teistes Tallinna Meestelaulu Seltsi lauludes näidati, et mehed oskavad laulda, kui laulud on tujukohased.

Selle kontserdi üle 200 kr. puhastulu annab nüüd uut toitu meeskooridele, ja kui ilmuvad uued laulud, siis lauljad, koorijuhid ja eriti vanamaestro J. Simm üldjuhina võivad enam kui rahul olla esimese meeste „lauupeoga“. Ega's asjata Simm kontserdi lõpul ei sõnanud: „Poisid, vaat' see alles oli see õige laulupidu!“

H. Malm.

Tallinna Meestelaulu Seltsi koori harjutused algavad traditsioonikohaselt esimesel kolmapäeval septembris, s. o. 6. septembril.

Meeskooride laulupeoaegne kontsert *Estonias* andis sissetulekuna Kr. 449,60, ülejäägina Kr. 209,60, Nimeetatud summa kanti sektsiooni otsusel erilisele pangaarvele ja kulutatakse vastava muusikaliteratuuri trükkimiseks. Lõpuot-

suse selles asjas teeb sektsiooni juhatus 17. septembril, milliseks päevaks kogunevad Tartusse kõikide organiseeritud meeskooride esindajad. Samal koosolekul otsustatakse ka, kus ja kunas peetakse tuleva-aastane meeskooride laulupäev. Viimase küsimuse juures sektsiooni juhatus kavatses käia vanu radu, muutes laulupäeva tõsiseks rahvapeoks.

Tartu Meestelaulu Seltsi meeskoor külastas 13. augustil s. a. Sangastet kahe kontserdiga — kohalikus kirikus vaimuliku ja Põllumeeste Seltsi saalis ilmaliku kavaga. Meeskoori ettekanded leidsid väga sooja vastuvõttu. Muuseas murdus kontserdi ajal näitelava, kuid koor jätkas ettekandeid „põranda alt“.

Postimehe sõnumis (6. aug.) „Mis on Namalola“ räägitakse ka tsäskkvarteti eksisteerimisest Tallinna Meestelaulu Seltsi juures, milline teade aga on ekslik. Eraviisil koori kõrval tegutsevad küll mitu kvartetti ja kaksik-kvartetti, kuid tõsise muusika alal. H. M—m.

MUUSIKA- JA TEATRIETTEKANDEID

KODUMAA

TALLINNA.

„Otepää all“ laululaval.

Laulupeo päevad tõmbavad väga palju inimesi kokku. Mingisugune harjumuse inertis näib olevat tugevam, kui see äratundmine, et laulupeod kui suured rahvuspeod kipuvad sisult jääma tühjemaks ja mõjutumaks ning kavatsuselt ühekülgsmaks, kui oleks vääriline tänapäeva nõuetekohasele hästikultuurilisele rahvuspeole.

Kindlasti tulevased rahvuspeod kas või endiselt laulupeo nime all kujunevad teistsugused ja haaravad eneste ülesannetesse päale laulmise ja muusika teisiigi vaimuelu loominguilise avaldusi.

Nüüd juba paaril korral ongi näitekunst väljaspool laulupeo korraldust täiesti oma algatusel laulupidusid täiendanud v a b a õ h u e t e n d u s t e g a. Ja peab tunnistama, et vabaõhuetendused on võitnud suure tähelepanu ning pole oma kunstilise mõju poolest peopäevade laulvale osale kuidagi alla andnud. *Drama-stuudio* nende etenduste korraldamisega ja Paul Sepp lavastajana on enestele nendega kinnitanud kindla lehekülje me teatriajaloos. Viimasel vabaõhuetendusel jäi mulje, et see oli vist kul-

tuurilisemaid ja omaette ülevamaid momente neil pidustustil.

Viimaseks vabaõhuetenduseks anti nimele käesoleva suve jaanipäeva õhtul *Henrik Visnapuu* ühevaatustlik romantilise nüanseeringuga *Lembit-Võidumehe* võidukäigu näidend *Otepää all*.

Vabaõhuetendust ettevalmistav komisjon, millest võttis osa ka nende ridade kirjutaja, leidis, et vana-klassika reper-tuaarist leiduks küll teoseid, mis loodud suurtele massidele ja kus on dramaatilist paatost ning kangelaslikkuseni tõusvaid jõulisi kireavaldusi, siiski ei sobiks need meie rahvuslikule üleriiklikule peole nii, kui algupärand meist enestest, kui oleks sobiv teos. *Henrik Visnapuu*lt saadi sobivaim teos.

Oli loomulik, et Visnapuu ei valinud aineks me lähemat minevikku, kuigi nüüd oleme astund mehiseid samme eneste väliseks ja sisemiseks enesemääramiseks. Aeg kristalliseerib, ja minevikust saame nii omi suurimaid eeskujusid kõige puhtamal kujul.

Visnapuu' hääks omanduseks uue teose juures on, et ta pole mitte õnnetusi toonitanud ja kurva mineviku pärast nutnud, nagu see on kippunud saama me rahvuslikuks iseäralduseks peaaegu kõikjal, kus

„isamaaliselt“ avaldame meelt. Visnapuu võttis võidu momendi ja meile jääb tõhus mulje, et alati pole peksta saanud, vaid sekka ka mehed olnud, kellel rinda ja käsi- varsi tegudeks.

Teos oli rutulise tellimise päale tehtud; ongi siis kohati küllalt tunda viimistlema- tust. Ometigi on siin edukalt antud loova vaimu- inimise südamega kuumutatud illusio- nia ja mõte sangarlikkusest.

Ühtlasi pole siin püütud anda magu- sat naiivromantilist resonanceerivat kujutlust, nagu on moes ühe osa naiiv-patriootide juures. Siin on kangelaslikkust ja arga- meelt, suursugust ja madalat kõrvuti, nagu on iseloomulik tõelisele elule. Sellega on mõju kõige tõepärasem ja usutavuse illusiooniga.

Suursuguse eeskuju esineb siin, et Lem- bit toob ohvriks oma isikliku inimliku õnne üldsuse kasuks. Kui ristiriütlite jumal oma ainusündinud poja võis ohverdada inimkonna lunastamiseks, siis tema ohver- dab oma poja (kes on vangis ristiriütlite käes) o m a r a h v a päästmiseks vaenlaste ikkest.

Lembit võib vaenlased. Kas on see lõplik võit. Ei ole. Vana tark tuleb ja kuulutab kurja Lembitule, et võitlused ei lõpe nii pea. Kuid kord, kord kauges tule- vikus eesti malevamehed Võnnu all lõövad viimase võitluse rahva v a b a d u s e k s !

Selles lõpus Visnapuu loob huvitava sümboolse metamorfoosi, ja me näeme kui- das Lembitu kilpidega malevamehed asen- dudvud tänapäeva sõduritega, tuliristide ja lennukitega ja kuidas teostub Landes- wehri purustamine me uues vabadussõjas.

Ja veel midagi päris lõpuks: noore naise kujul tuleb lavale E e s t i , temaga kaasas on põllumees ja tööline — meie rahva elujõu kehastajad. Laulik laulab me maa vabadusest.

Visnapuu oli kaalunud seda viimast pilti. Rutuga oli see üldse tehtud. Oli soovitatud lavale tuua me riigivappi. Sel- lega autor pole nõustunud, sest et vapp sümbooliseerib rohkem võimu ja võimu- kandjaid, kuna rahva tõeliseks kandjaks on t a t ö ö .

Lavastus oli üldiselt imponeeriv male- vate gruppeerimises, üksikosaliste häas valikus ja mehises esinemises, täis kirge- sid, võitlusihia ja vastolude käärimisi. Lem- bitu osas hra M o o r sidus õnnelikult häaks tervikuks sangarlikkuse kire ja õigluse ning inimliku südamlikkuse.

Lõpustseen oli hoogne, kui me sõdurid tormasid vaenlasele päale ja lennukid särä- sid ja särisesid ülal. Ometi lavastamise

lihtsustamise moment siin tõi suure puudu- jäägi: võitluse apoteoos oleks pidanud pil- diliselt olema hoopis monumentaalsem. Ja allegoorilises lõpus lauliku laul oleks pida- nud olema asendatud vägeva hüüdega va- bast talurahva ja tööliste maast. Nüüd kõik see lõpp kuidagi vajus rohkem sor- diini alla, kui oli hää tugevaks mõjuks.

Publiku osavõtt õhtust oli väga elav. Suur lauluväli mustendas ja lainetas ini- meste merelst. R. K.-P.

Kuresaare. — Laupäeval, 5. aug. kanti ette Laurentiuse kirikus oratoorium *Juudas Makkabäus*. Koori osa esitas Kuresaare Eesti Seltsi segakoor, kuna solistideks olid K. Viitol, H. Betlem, I. Eiler ja L. Jürgens. Ettekannet juhatas Joosep Aavik.

Otepääl esines A. Visman solistina Ote- pääl Meestelaulu Seltsi poolt korraldatud kontserdil 13. aug. s. a. Kava järgi laulis A. Visman 6 laulu. Neist suurima menu osalisteks said J. Aaviku *Neule* ja A. Lemba' *Kes mind kuuleb*. Publiku tungival soovil pidi laulja esitama terve rea lisapa- lasid. Klaveril saatis Enn Vörk, kes suve veetis Pühajärve ääres. Meeskoor A. Krents'i juhatusel esitas 7 laulu. Suurimat tähele- panu teenis E. Võrgu *Isamaa laul*, millist tuli korrata autori juhatusel. Ka Ed. Tu- bin'i *Karjase laul* leidis sooja vastuvõttu.

Osavõtjaid oli rohkesti — küll kohalikke elanikke ja suivatajaperet. E. L.

Viljandi. — Laupäeval 19. augustil s. a. avas Viljandi *Ugala* teater oma hooaja kontserdiga, milles olid kaastegevad uued teatri lavajõud. Algavaks hooajaks *Ugala* teater on sõlminud lepingud silmapaistvate noorte muusikatalentidega, nagu seda on äsja Tallinna Konservatooriumi lõpetanud lauljad Tooni Kroon ja Heino Uuli, päale selle kasutades võimalust mööda baritoni Ed. Hundi kaastegevust, kes veel jätkab õppimist Tallinnas. Need kolm lauljat nende õppeajal Tallinnas on suut- nud tutvustada endid andekate ja hää häälematerjaliga interpreteerijatena, kelle kohta ei ole kahtlust, et nad suudavad mõjuda kaasa Viljandi üldise muusika- elu ja eriti *Ugala* teatri edule küllalt väär- kalt. Olgu aga ühtlasi märgitud asjaolu, et *Estonia* Tallinnas nähtavasti nende jõu- dude suhtes jällegi on lasknud meelst oma „verevärskendamise“ tungiva nõude.

Ugala avakontserdi esinumbriks oli ettekandeid teatri orkestrilt A. Punga ju- hatusel. Härra A. Pung on tutvustanud end nii kodulinnas kui ka Tallinnas ja mujal andeka ja hoolsa dirigendina, kelle võimete kasutamine kodulinna teatri juu-

res algaval hooajal tundub rohkem kui loomulikuna.

Pääle ülalmainitud lauljate esinesid kontserdil veel 8-aastane viiuldaja Heiti Toodu soloettekannetega ja koos oma õpetaja Jonasse'ga.

Soliste saatis klaveril pr. H. Sein.

Tuleks soovida, et *Ugala* teater oma

VÄLISMAA

Uus ooperiteater *Metropolitan Opera Company* avatakse 11. 9. 33 Londonis. Kavas on nähtud ette esialgu Wagner'i ooperid. Juhatajate seas esineb ka Albert Coates.

Tüüpe rahvariietist

uute jõududega püüaks lavastada mõnda vähemnõudlikumat ooperit või üksikuid stseene neist.

Eesti Lauljate Liidu Viljandimaa osakond korraldas 21. V. s. a. Viljandis ühendkooride vabaõhukontserdi, mille kavas olid X üldlaulupeo muusikapalad ühend-, sega-, mees- ja pillikoovidelt. Kontserdi juhatasid T. Vettik, J. Saar, A. Pung ja A. Härm.

26. ja 27. oktoobril Sheffield'is (Inglismaa) sir Henri Wood'i üldjuhatusel korraldatavatel muusikapäevadel kantakse m. s. ette Gust. Mahleri 8. (koori) — sümfoonia (2-kordse segakoori, poistekoori, kaheksa solisti, suurendatud orkestri, — millesse kuulub ka mandoliinide rühm, klaver ja orel, — kaastegevusel), pääle selle Z. Kodaly' *Psalmus Hungaricus*, (mis ka meil *Estonia Muusika Osakonn*a

poolt eeloleval hooajal tuleb ettekandele). Lõpuks muidugi veel inglaste lemmik Händel (*Israel Egiptuses*) ja teisi klassikuid, kellela ükski inglise kontserdikava ei ole kujuteldav.

H. S.

VIII läti laulupidu.

1873—1933! 60 aasta mälestus esimesest läti laulupeost põhjustas juba kahe aasta järele päale 7. üldlaulupidu korraldada midagi samalaadset. Nii toimus siis 17.—19. juulini sel aastal Riia esplanaadil 8. läti laulupidu, millest võttis osa 300 koori 9000 lauljaga. Kuulajaskond oli väga suur ja ulatas kõigelt kolmelt koorikontserdilt kokku 60.000 isikuni. Ka meeleolu ja vaimustus oli hää ning aitas üle mõnestki kunstilisest nõrkusest. Laululava akustilist probleemi püüti lahendada uue paraboolse chitusviisiga; peab ütleva, et vabas õhus koorilaul küll iialgi akustiliselt ei suuda rahuldada. Kunstiline juhatus seis järele tuntud kooridirigentide T. H. Reiters'i, Emil Melngailis'i ja T. H. Kalninš'i kätes. Komponistidest ja juhatajatest moodustuva komitee poolt koostatud kolme suure kontserdi kava pidi teenima esimese laulupeo mälestust. Nii kuulsime läti koorilaulu klassikuid: J. Cimse, Andrejs Jurjans ja K. Baumanis oma populaarsete rahvalauludega, nagu need kõlasid juba kuuekümnenda aasta eest. Emil Melngailis oli komponeerinud kantaadi *Esimese laulupeo mälestuseks*, milles polifoonilised osad huvitava kombel vahelduvad recitatiivsete elementidega. Suurte auavalduste osaliseks sai läti muusika vanameister professor Jazeps Vitols, keda publik tormilise juubeldusega võttis vastu tema *Valguse lossi* (Gaismas pits) juhatamisel.

Eriline rõõm oli tervitada Alfred Kalninš'it, aastaid Ameerikas elanud

väljapaistvat kunstnikku. Nüüd ta algab jälle tegutsemist organistina ja õppejõuna vanal kodumaal. Tema kuulus Läti hümn Pludonise tekstile on kujunenud teiseks rahvushümniks Baumanis'e *Dievs sveti Latvija!* kõrval ning tuli ka laulupeol mitmel puhul kordamisele. Käesolevas kavas kuuldavale toodud peaaegu klassiliseks muutunud kooriteoste hulka kuulub ka J. Zahlits'i peen *Birstolma* ja tema *Sangarilaul* (Varonu dziesma). Väga populaarne on ka Darzinš'i ilus kompositsioon *Aspasia* luuletusele *Sapnu taluma* (Unistusekauge). Kunstkooride kõrval tõusis aukohale ka rahvalaul ja nimelt uues huvitavas väljatöötuses nooremate komponistide poolt, nagu Straume, J. Poruks, J. Kalninš, V. Osolinš, M. Sarinš. Nende rahvalaulu laadiliste kooride hulgas tohiks auhinna anda Abele'e tema *Aiz upites meitas dzied* eest. Kolmandal laulupeo päeval astusid üles ka välismaa koorid. Eestist oli tulnud R. tööstuskooli orkester Elmar Pääske' juhatusel ja mängis vapralt. Direktor Ussisoo tervitas kuulajaid eesti ja läti keeles. Soomlased olid saatnud meeskoori *Laulajat*, Kaunasest oli tulnud kaitseliidu segakoor. Külalisi naaberriikidest tervitati hõisetega ning külvati üle lilledega. Orkestripalade seas, mis kanti ette kolmandal päeval, olgu tõstetud esile J. Vihtolinš'i *II läti rapsoodia* selle ladusa instrumentatsiooni tõttu. Esimesest laulupeost elus-olevatele veteraanidele anti üle austusemärgid. Ka ilusamaid rahvariideid auhinnati. Mis puutub kunstilis-muusikalisse edusse, siis see dirigentide arvates oleks kujunenud veel suuremaks, kui eeskava poleks koostatud nii rasketest ja komplitseeritud töödest. Nüüd ettekandel sageli jäi puudulikuks rütm ja muud täpsused. Dirigendid on arvamisel, et kooritööd massile tulevad valida erilise mõõdu kohaselt, mida ka kavatsetakse teha järgneval laulupeol.

B. Lamey.

MITMESUGUST

X laulupeo aruanne.

X üldlaulupeo kulude-tulude aruanne on Lauljate Liidu juhatuse poolt lõplikult koostatud. Vaatamata majanduslikule surutisele, mille tõttu on sissetulekud pea kõigil aladel olnud väiksemad, kui eelarve koostamisel aasta tagasi loodeti, on laulupeo kulude-tulude kokkuvõte kujunenud siiski rahuldavaks.

Kogusummas X üldlaulupeo aruanne näitab kulusid 76.477 kr. 19 sn., tulusid

84.930 kr. 75 sn., ülejääk 8.453 kr. 54 sn.

Valdava osa väljaminekutest on nõudnud Lauluvälja korraldamine, uued ehitused ja remondid — 40.976 kr. Sellest summast uutesse ehitustesse on investeeritud ümmarguselt 24.000 krooni. Laulupeo tuludega on uusi ehitusi amortiseeritud 33%. Ehituste iga on nähtud ette kolmeks laulupeoks, amortiseerimata jääb seega uusi ehitusi 16.000 krooni eest.

Laulupeo aruanne tuludena näitab pääs-

mete müügist, einelauast, auto- ja rataste-hoiust ja väljareklaamist 43.170 kr.; uute ehituste teostamiseks on Liit saanud avalikkude tööde summadest 8.000 kr.; pingilaudade müügist — 2.894 kr.; sissetulekud laulupeo juhust — 5.032 kr.; jaaniõhtu rahvapeost — 4.497 kr.; mälestusmärkide müügist 1.514 kr. ja ülejäänud vähemad tulud kokku 3.820 krooni.

Aruande võttis Lauljate Liidu juhatus vastu 7. skp. ja otsustas esitada kinnitami-seks lähemal ajal kokkukutsutavale nõu-kogule.

Kuigi juubelilaulupidu aineliselt lõppes rahuldavalt, siiski ei saadud sissetulekuid niipalju, et oleks võidud tasuda 1928. a. riigilt Lauluvälja korraldamiseks ja lava ehitamiseks tehtud laenu 40.000 kr., mis-pärast on palutud Liidu juhatuse poolt võla tasumise tähtaega pikendada 5 aasta võrra.

Võla pikendamise palve ei tähenda aga sugugi, et Liit on ainelistes raskustes, nagu seda mõneltpoolt on püütud kujutada. Peab võtma arvesse, et Lauljate Liit IX ja X üldlaulupidudega on investeerinud Laulu-välja ehitustesse ja maaparandusse kogu-summas 130.000 krooni. On ehitatud püsiv lava, milline võib mahutada ja kanda lige-male 20.000 tegelast. Endisest soisest mäe-nõlvakust on korraldatud plats, millist väl-jamaalased on nimetanud eeskujulikuks. Hoolimata suurtest kulutustest sel alal, on Liidul võlgasid ainult veel 40.000 krooni riigile ja 3.300 kr. laulupeo fondile, kokku 43.300 krooni. Arvestades, et kõik ehitused on tulnud teostada laenatud rahaga, on Liidul korda läinud IX ja X üldlaulupidu-dega ning tuludega teistest allikatest (lo-terii) katta võlgasid 86.700 krooni.

Muusikaõpetajate kongress.

Kevadel peeti ära ülemaaline muusika-õpetajate kongress, kus kahe päeva jooksul käsitleti alg- ning keskkooli muusika- ja laulualasse puutuvaid probleeme. Päämiselt seisis päevakorras algkoolide õppetegevuse küsimused, sest õieti sääl veel praegu lei-dub töötamise võimalusi.

Referent V. Siukonen esitas rea põhi-mõtteid areneva lapse muusikaliste võimete kujundamiseks, alates tema varajasemate aastatega ja lõpetades hilisematega. Tei-seks ta rääkis laulmisest Soome koolides ning muudest tähelepanekutest vastaval alal. Oli küllalt huvitav jälgida naaberrahva muusi-kaõpetaja mõtteid, kes teataval määral juh-tivalt on asunud tegutsema oma alal. Kir-jutatud eestikeelsed loengud oleksid aga hõlbustanud jälgimist, kuna nüüd tõlgi kaudu kõnelemine kujunes segavaks.

Liitklassidega töötamisest rääkis Tartu

pedagoogiumi õpetaja A. Kiiss ning alg- ja täiendusekoolide õppekava seletuskirjast E. Mesiäinen; viimane käsitas veel algkooli koorilaulu küsimust. T. Vettik arendas mõtteid ühise lauluvara üle ja kõneles lü-hidalt, kuid asjakohaselt hääldamisest. R. Päts selgitas pillimuusika võimalusi alg-koolis, esitades praktilise näitena huvita-vaid tulemusi oma õpilastega.

Võrdlemisi rohkesti ruumi anti algkooli näitetundidele, milliseid sooritas E. Mesi-äinen I, II ja III klassis, R. Päts IV, V ja VI klassis. Esimesel olid juhtida poeg-lapsed, teisel tütarlapsed, mis vastavates aastates teataval määral annab tulemusi viimaste kasuks.

Päämine demonstratsioonide raskus lan-getati relatiivse solfeggio kasutamisele — do-toonika süsteemis. Teatavasti ju sol-feggio alused üsna tähtsal määral rajane-vad helistiku kujutlemisel. Sel puhul aga peavad valitsema vastavad teoreetilised eel-dused, kui satume, näiteks, kromaatilistele muudatustele ja modulatsioonilistele käiku-dele. Väiksema põhjalikkuse juures viimas-tel puhkudel sagedasti kergemini aitab üle kindel intervallikäsitlus.

Tagasihoidliku erandiga demonstreeriti relatiivset meetodit siiski absoluutsena — do astme võrra kõrgemal. Nagu pedago-gide ringid teavad, kasutatakse helistiku toonide juures mitmesuguseid nimestikke; A. Kiiss oma raamatus arendab üht vasta-vat silbistikku. Demonstrandid kasutasid do-toonikat, milline võte tekitab vaidlust seepärast, et sinna kuuluv nimestik leiab õige laia tarvitamist absoluutse kõrguse määramiseks. Siin mõningad segadused ku-junevad paratamatuks; parem juba on hästi arendatud uus silbistik, kuni pole suudetud viia läbi reformi teistel põhimõtetel.

Kongressil meie võisime jälgida eesku-juliselt antud tunde (eriti R. Pätsu omad); aga tema suudaks kindlasti teostada sama ka do-toonika süsteemita. Oeldust järgneb, et süsteemid muidugi aitavad, kuid nende käsitamise taga peab seisma ka tubli jõud.

Kõnelused keskkooli laulu- ja muusika-õpetuse kohta (referendid K. Leinus ja D. Orgussar) kujunesid kibedusetunde avaldamiseks. Ja tõesti — praeguses olukorras pole mõeldav mingi positiivseid tulemusi andev kasvatusetöö. Kui nii tahetakse minna edasi, siis parem juba tehtagu selle aine õpetamisele üldse lõpp. Leitakse, et ministeeriumi määrused muusika- ja laulu-õpetuse vähendamiseks ei oma säaduslikku jõudu ja et vastava aine õpetajate kodani-kuõigusi keskkoolis on koguni kitsendatud. Resolutsioonis avaldatakse soovi, et kesk-koolis peaks uuesti säetama sisse vähemalt üks tund klassilaulu iga komplekti kohta

ning kaks tundi koorilaulu kooli kohta. Nagu näeme, on siin nõudmised õige tagasihoidlikud. Nimetatud uuenduse ettepanek sihhib juba käesoleva sügise päle.

Algkoolides nõutakse koorilaulu vähe-malt üks tund. Võetakse vastu õppekavad, seletuskirjad ning laulude nimestikud materjalina; soovitakse metoodilistes küsimustes ja laulude valikus jätta õpetajale vaba-dus.

Ametlikud esindajad kasutasid sõna väga vähe.

Lauluõpetajate toimikond,

milline valiti möödunud kevadel peetud II üleriiklikul muusikaõpetajate kongressil, koosneb 10 muusikaõpetajast; juhatusse tulid: juhatajaks K. Leinus, sekretäriks E. Mesiäinen, abiks V. Tomingas. Toimikond jätkab oma tegevust eeloleval sügisel, asudes teostama kongressil vastuvõetud otsusi. Keskkoollide instrumentaalmuusika küsimuste arutamiseks valiti toimikond: K. Leinus, V. Tomingas ja G. Ernesaks.

Tallinna Konservatooriumil uus direktor.

Möödunud talvel surnud Tallinna Kon-servatooriumi direktori prof. J. Tamme asemele valis Konservatooriumi Seltsi ju-hatus prof. J. Aaviku, kes varem on olnud mõnda aastat Tartu Kõrgema Muusika-kooli juhatajaks. Kuna konservatooriumi juhtimine nõuab prof. J. Aavikult täit energiat, siis ta on loobunud oma senisest kohast, *Estonia* teatri dirigendi ametist. Tema asemele *Estonia* muusikalavastuste üldjuhiks jääb R. Kull, kuna tema abideks valiti V. Nerep, senine teatri koormeister, ja P. P. Lüdigi, solistide repetiitor.

V. Nerep viibis läinud suvel Austrias, Salzburgis, kahekuulisel dirigentide kursusel, mille lektoriteks olid tuntuimad Austria ja Saksa dirigendid.

Kappide pidupäev Suure-Jaanis.

Pühapäeval, 13. augustil pühitseti Suure-Jaanis kauaaegse sääle köstri, kooliõpetaja ja ärksama rahvatelase Joosep Kapi mälestust tema sünnimise 100-ja aasta möödumise puhul. Joosep Kapp, kes 40 aastat tegutses Suure-Jaanis köstrina, oli omaaja paremaid muusikamehi ja tun-tumaid seltskonna tegelasi. Tema kõrged anded ja suur tööviljakus on elanud edasi tema lastes ja lastelastes. Nii üks tema poegadest on meie tuntud ja lugupeetud prof. A. Kapp, teine Tallinna praost A. Kapp, kolmas isa elutöö otsekohene jat-kaja, — Suure-Jaani köster H. Kapp, Laul-jate Liidu Viljandimaa osakonna esimees.

Prof. A. Kapi poeg Eug. Kapp on teeninud juba nime heliloojana, kuna tema õde õpib edasi praegu Tallinna Konservatooriumis. Samuti H. Kapi poeg V. Kapp tegutseb muusikaga ja juhatab tähendatud peopäe-val laulukoori. Päle kontserjumalateenis-tuse kirikus peeti seltsimajas aktus ja kontsert, millel esinesid laulukoorid ja so-listid prof. A. Kapp, M. Saar, E. Lillak, H. Rossmann ja O. Ots.

Pidustuste sissetulek kasutatakse kiriku oreli remondiks.

Muusikakursused

Tartus peeti Lauljate Liidu Tartumaa osa-konna korraldusel 14.—27. augustini. Lek-toriteks olid: prof. A. Topman, A. Wirk-haus, E. Mesiäinen, R. Jõks, A. Niitoff j. t. Kursuste kavast olid loengud muusikateoo-riast, häälesääddest, koori- ning koolilau-lust jne. Kursuste juhatajaks oli R. Rit-sing. Kursustest lähemalt toome järgmises numbris.

R. Pätsu meeskooride

vihk, mis ilmus hiljuti, sisaldab kolm laulu: *Nõiutud mets, Püüliku hüüd* ning *Sangarite laul*. Esimene nendest heliseb surutud meeolul, kaks viimast aga tungivuse ja uljusega. Tehnilise täitmise poolest tööd ei ole mitte seotud eriliste raskustega. Sisult nad toovad omajagu värskest meeskooride repertuaari. Kolme pala hulgas siiski esi-koha võtab *Sangarite laul*. Selle tekstis sõnad „soosta suurest“ kuidagi veavad ku-jutluse raba või laugastiku mõistele. Sel-gemini kõlaks „suurta sugu“, mis sobiks enam kokku ka noodiga. Kuna meil mees-koori laulude järgi tuntakse puudust, siis käesolev vihk annab lisa tühja koha täit-miseks.

Kirikumuusika.

Kirikumuusika Sekretäriadi väljaandel ilmus neil päevil uus vaimul. laulude kogu — *Kirikukoor XI — Teine vaimuliku lau-lupäeva laulude kogu*.

See vihk on nähtud ette päämiselt vai-mul. laulupäevade korraldamiseks 1934. a.

Et rohkem tutvuneda vennasrahva — soome — kirikumuusikaga, on selles vihus töödega esitatud terve ridä tuntumaid soome autoreid, nagu: Klemetti, Hannikainen, Maasalo, Leppänen, Mäkinen j. t.

Klassikuist tuleb nimetada Haydn'it, Mozart'it ja umbes samast ajajärgust ka Mehul'i.

Eesti laule on M. Hermann'ilt ja R. To-bias'elt, ning veel üks vene ja üks läti viis. Avakoraalina esineb *Ärgake! nü vahid hüüdvad*.

Suurem osa laule on ka orkestreeritud pillikooridele, mis võimaldab tarvitada kaasmängu koori- ja soloettekannete juure vaimul. kontsertide puhul.

Arvestades kooride võimisi, on toodud rohkem suuremaid ja kandvamaid laule, mille tõttu see vihk on paisunud senistest märksa kogukamaks (32 lehekülge) ning seega ka vähe kallinenud, hind 35 senti.

XI vihk tervikuna moodustab täielise vaimul. laulupäeva kava; laulud on vihku trükitud samas järjekorras, milline leidub ka eraldi vihu kaanel.

Kuna see vihk kannab rohkem soome orientatsiooni, siis järgmine — XII — on ette nähtud ainult eesti heliloojate töid sisaldavaks kirikukooride vihukuks.

Aleksander Kõhelik,

kes 1925. a. lõpetas Tallinna konservatooriumi metsasarveklassi ja on üks paremaid selle instrumendi mängijaid, asus pärast pikemaajalist töötamist Soomes ning Leeduks jälle tagasi kodumaale. Tema tulek Tallinna konservatooriumi cornoõpetaja kohale kadunud prof. Tamme asemel on tõenäoline. Samuti ta kandideerib ka Raadio Ringhäälingu orkestrisse. Selle tüseda jõu ilmumist meie muusikapölvle uuesti tegutsemiseks tuleb kõigiti tervitada.

Eesti laulja sai Viinis auhinna.

Läinud kevadel Viinis peetud kunst-

laulu võistlusist võttis osa hiljuti Tallinna konservatooriumi lõpetanud sopran Tooni Kroon, kes sai 2. järgu auhinna osaliseks.

Külaskäigul Helsingis

käis Kaitseliidu Kalevi Maleva orkester A. Habermann'i juhatusel augusti esimesil päevil. Orkester esines ettekannetega Helsingi raadios.

Leedu korraldab üldlaulupeo

1934. a. suvel. Laulupeole loodetakse koondata viietuhande laulja ümber. Senistel leedu suurimatel laulupidudel kõige enam on olnud tegelasi vaid 700 ümber. Laulupeo eeltöödega alati alles nüüd.

Kunstikaksikud.

13. 8. 33 suri Versailles'is omapärasemaid prantsuse heliloojaid — Paul Joseph Guillaume Hillema cher (sünd. 25. 11. 1852), kes helitöid avaldas koos oma vennaga, Lucien'iga (srd. 1909), ühisnime all P. L. Hillemacher. Pärast seda, kui „kunstikaksikud“ Pariisi konservatooriumis põhjalikku ettevalmistuse olid saanud löid nad rea silmapaistvaid ühisteoseid sümfoonilisel alal ja ka lavatöid. — Hillemachereid meenutavad elavalt kaks teist kuulsat kaksikupaari — prantsuse kirjanikes: Erckmann'i ning Chatrian'i ja venelased Concourt'e. H. S.

Nali naljaks

Kindel kord.

Ühele laulupeo kontserdile tuleb kaunis viimasel silmapilgul pillikooride üldjuht Raimund Kull. Muidu mees ise puha „dressis“ — frakk seljas, valge lips ees ja tähtsa tegelase pikkade paeltega rosett rinnas — aga läbipääsu sedelit ei ole. Otsi millisest taskust tahad: mis puudub, see puudub. Kuid sisse peab saama, päälegi üsna kähku. Läheb siis ja seletab värvavas seisvale kontrollile-sõdurile oma äpardusest; see aga vastab, et korraldus käib teisiti ja tema peab käsku täitma. Ega niisuguses asjas vaielda saa — sõduril sulaõigus, ometi on ka Raimund Kullil õigus — ning kohus — kõige kiiremini sisse pääseda.

Korraga ilmub silmapiirile üks Lauljate Liidu ametnik; väike mees küll (see tähendab — väikeste volitustega), aga siiski asutise ametnik. Tulija näeb dirigenti „plangu taga“ ja ruttab lugu lahen-

dama asja huvides ning ametikohuste täitmise korras. Aga ega midagi targemat, kroonumees ei tunne käsu vastu eksimist. Lõpuks kibeda kiiruga lepiti nii kokku, et noormees jäi pantvangiks ja maestro pääses sisse, kuna tal puldile ronimiseks oli kõige viimasem aeg. Ametnik ise kui kontrollile tuntud inimene sai läbirääkimiste järgi lahti allkirja vastu, et ta sel ja sel kupäeval enda vastutusel laskis Lauluväljale ühe piletita härra, keda nimetati pillikooride juhiks Raimund Kulliks.

Pahem ja vasak

ehk

üldjuht lauljatega omavahel.

Juubelilaulupeol prof. J. Aavik säeb üles erikoore:

„Esimesed sopranid, palun käed tõsta! Tänan! Teised sopranid; kus on teised sopranid? Hoidke natuke paremale poole, veel natuke! Teised aldid, palun käed tõsta!

Teie olete liiga keskel, nihkuge tublisti pahemale, täitke tühi...“

„Vasakule poole!“ hüüab keegi lavalt. „Mina olen mulk ja ei tea, mis on vasak pool,“ protesteerib Aavik. Lauljad naeravad — publik ka.

Pärast ettekannet tuleb Aavik puldilt maha ja tuttavad küsivad, et kas mulk pole kroonut teeninud.

„Mis kroonut!“ imestab Aavik.

„Noh, ise ütlesite ju, et ei tea, mis on vasak pool.“

„Kas teie ka kuulsite?!“

„Miks ei, mikrofoni oli lahti.“

„Ah, see riistapuu töötas! Mina kõnlesin omavahel niisama.“

Pisilugusid laulupeost.

Suurele peole vist küll kõige enam elas kaasa see meie paremate poegade osa, kellele leidub äriolist vaimu. Laulupeo eelpäevil Lauljate Liidu büroos üks ametnik oli pea-aegu terve tööjõuga ametis, et viisakalt öelda ära neid sadasiid ettepanekuid, mil-listega äritsejad Liitu pommitasid lakka-mata. Küll taheti Lauluväljal kaubelda sukkadega, pastaldega, rahvariitidega, mütsidega, taskurättidega, küll seepidega, lõhnaõlidega, puudritega, küll šokolaadiga, paberrossidega, „venerõngastega“, tikku-dega, rahataskutega, küll pakkusid oma oskust rattasõitjad ja köietantsijad, tule-sõõjad ja mõõganeelajad. Kõigele sellele pani krooni veel keegi vanahärra, kes pak-kus end 100.000 sendi eest tegema laulu-peoks ilusat ilma.

Kui kõigile kaubitsejatele oleks antud lahed load, siis kindlasti „Jaarmarga“ ots oleks ulatunud Lauluväljalt mööda Narva maanteed Russalka mälestussambani, võib olla, veel kaugemalegi!

Mitme poolt enne laulupidu propageeri-ti mõtet, et lauljad laulupeole tuleksid rahvariitides. See leidis ka väga palju poole-hoidu, mistõttu laulupeol võis näha rikka-likult kauneid rahvariitideid. Kuid osa peo-tegelasi nähtavasti jäi lootma sellele, et küllap rahvariitideidki saab laenata, nagu laenatakse frakke ja tsilindreid pidulikeks juhtudeks. Ja võis märgata siis mõnede asutiste juures ärevat sagimist laulupeo eelpäeval: Tallinna Kunstmuuseumi ja *Estonia* teatri büroodel oli tegemist, et saada lahti neist, kes palusid omale rahva-riitideid laenuks. Lauljate Liit oli nimelt

neist asutisist juba ammu viinud kõik rahvariitideid oma korraldusse, et nendega varustada Jaaniõhtu rahvapeo tegelasi.

Kellele äriolist taipu, see peaks saama siit näpunäidet, millisel alal edaspidi laulu-pidude puhul oleks võimalik teenida!

Kui tuli välja laulupeo juubeliraha, siis Lauljate Liitu varustati arvete maksmi-seks nendesinatsete metallidega kaunis arvukalt. Oli neid, kes arvete maksmisel tõrjusid kahe käega tagasi nii rasket ja peent raha, — ent mõne nädala möödudes tulid tagasi Liidu büroosse, et kas ei saaks veel neid ühekrooniseid, — vahepeäl nende „kurs“ oli tõusnud kroonilt ühe krooni 50 sendile!

Üldine majanduslik kitsikus andis end kõige enam tunda laulupeo väljaannete müügipunktides. Kõiki väljaandeid osteti tunduvalt vähem kui seda oleks võinud oodata.

Siiski üks artikkel leidis, millel oli ost-jaid. Nimelt, kui verivärske üldjuht Verner Nerep juhatas ära oma esimese laulu, tek-kisid müügikohtades sabad ja natukese aja pärast olid lõpukorral kõik V. Nerepi pil-did! Ostjaskond päämiselt koosnes daami-dest!

Vist küll kõige põnevamaks hetkeks laulupeol oli see, kui äkki keset kõige õr-ne-mat laulu ilmus Lauluvälja kohale äsjaval-minud lennuk ja hakkas säääl ülal tegema trikke, et julgematelgi kananahk tõmbus ihule. Säääl siis silmapilgul, mil lennuk enda langetas keset Lauluvälja otsekui lennult lastud lind, äkki keegi kõrge sopraniga vanaproua oli jooksnud korrapidajate poole: „Korrapidajad, korrapidajad! Mis see ometi tähendab! Mis kord see on! Kui-das niisugust asja saab lubatud! Üks pur-jus inimene lastakse aeroplaaniga inimeste pääkohale! Kui seda kohe ära ei keelata, siis ma saan kõige valjemini protesteerima, minu mees on väga kõrgel kohal teeniv härra!“

Et heitunud vanaprouast saada lahti, korrapidaja-aspirant oli öelnud oma naab-rile: „Mine õige ja ütle sääält ülevelt pul-dilt, et kõik see laulurahvas hüüaks üles lendurile, et ta lähaks ära. Ega meie kahe häääl sinna üles ei kosta!“

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium; *Enn Võrk,*
Albert Üksip ja *Harry Malm*

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, S. Roosikrantsi 8-a—1.
- Einer, Helmi**, Estonia ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, Estonia teatri-maja, tel. 460-37.
- Franz, Erika**, pianist, Kopli tn. 26—3.
- Hellat-Lemba, L.**, konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
- Hermann, Otto**, helilooja, Aia tn. 12—1.
- Jentson, Amanda**, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
- Järv, Ida**, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Mäe tn. 6, Nõmme.
- Laan, Herbert**, viulukunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
- Leemets, Vold.**, Metsa tn. 12, Nõmme.
- Lipand, Ella**, kontsertlaulja, häälesäädja, Heeringa tn. 12-a—20, tel. 304-15.
- Mesiäinen, E.**, muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
- Mohrfeldt-Viitol, H.**, konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
- Murrik-Polonsky, Niina**, klaveristuudio, Tõnismägi 7, tel. 449-58.
- Päts, Magda**, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.
- Tamm, Aino**, Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.
- Tenno, Vironi**, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-73.
- Vaks, Julius**, trompetist, konservat. van. õp., Falkpargi tn. 18—7.
- Võrk, Enn**, Tartu, Näituse tn. 7.

Tantsukunst.

- Neggo, Gerd**, tantsu- ja liikumisstudiod, Lai tn. 43.
- Olbrei, Rahel**, ballettmeister, Tallinna, Kreutzvaldi tn. 17—29.

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

Tel. 453-26

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid
klaver ja orel

Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Niine 9-a — 7

Kõnet. 10—11 ja 6—7

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALAIA 32 TELEFON 457-01

Soovitab otse töökojast **pianiinosid**,

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitud muusika-tundjait.

MEESKOORILE

R. Päts „3 laulu meeskoorile“

Hind 60 senti

J. Aavik „Meeskoorid“

Anded 1, 2, 3 ja 4

Hind 15 senti

Ostes vähemalt 10 annet on hind andelt 10 senti

T. Vettik „12 meeskoori laulu“

Hind I vihik 75 s., II vihik 75 s., I ja II vihik koos 1 kr. 50 s. Kooridele, kes ostavad üle 10 eks. vihu hind 50 s, terve kogu 1 kr.

R. Ritsing „6 laulu meeskoorile“

Hind 35 senti

Tallinna Meestelaulu Sellsilaulude kogu

Vihud II kuni XVII

Vihu hind 30 senti

R. Tobias „Õõtsuv meri“

Hind 5 senti

E. Võrk „Lilleside“

Hind 10 senti

Müügil Lautjate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7

Uusi koorilaule prof. J. Aavik'ult

Segakoorile: „Meie laul“

- I anne „EESTI, MU KODU“
 „NAABRI TULI“
- II anne „ELA, EESTI“
 „SUVE LAUL“
- III anne „SAKALA MAA“
- IV anne „LANGENUD KANGELASTELE“
 „ELAGU!“
 „KODUST LAHKUDES“
- V anne „NOORTE LAUL“
 „HOIA JUMAL EESTIT“
- VI anne „ÖNNISTA MEID“, koraal
 „PALVE KODUMAA EEST“, koraal
 „OH JUMAL, LAOTA ARMU TIIVAD“, koraal
- VII anne „SÜNNIPÄEVAKS“
 „KÄO TERETAMINE“
- VIII anne „AU LANGENUILE“

Meeskoorile: „J. Aaviku meeskoorid“

- I anne „KALEVI TUNNISTUS“
- II anne „PISIRE PIMP PAMBUKE“
- III anne „PÄÄLIKU HÜÜD“
 „PILVELE“
- IV anne „LAEVA NÄGIN MASTIGA“
 „UINU, MU LAPS“

Ande hind 15 senti, kui ostetakse korraga vähemalt 10 eksemplari, siis ande hind 10 senti

Laulude pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7
 Saadetakse välja postiga, kui raha saadetakse ette (võib ka postmarkides). Järelmaksuga saatmise korral lunasaate lisakulu 25 s. arvatakse saadetise hinnale juure